

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1017

14. LISTOPADA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Šokci i baština

SADRŽAJ

5

DSHV uspješno završio
prikupljanje potpisa
Više od 60 elektora

6

Dva tjedna do isteka roka
za formiranje Vlade
**Šest mjeseci
bez nove Vlade**

12

Ivan Balažević,
akademski slikar-grafičar
**Likovna pretraga po
nepoznatom**

24

Nastavak projekta Erasmus+
K2 »Povratak korijenima« u Subotici
Učenje kroz igru

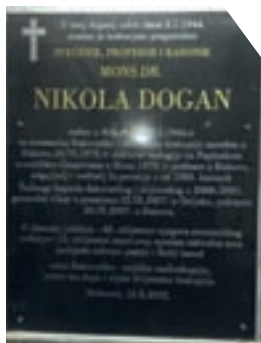
32

Hosanafest 2022.
**Bogu na slavu,
ljudima na radost**

34

U spomen na znamenitog
Hrtkovčanina
Zahvalnost i čast

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

HRVAT(ICA) HRVATSKI JEZIK RIMOKATOLIK

@znamtkosam

@znamtkosam

Izveštaj Europske komisije o Srbiji

Nepovoljniji od prethodnog zbog vanjske politike

Srbija nije postigla napredak u području slobode izražavanja i slučajevi prijetnji i nasilja nad novinarima i dalje izazivaju zabrinutost, a sveukupno okruženje za nesmetano ostvarivanje slobode izražavanja i dalje treba dodatno ojačati u praksi, navela je, među ostalim, Europska komisija u izvještaju o Srbiji, prenosi N1.

U izvještaju se konstatira kako je REM donio odluku da istim televizijskim kanalima kao i u prethodnom razdoblju dodijeli nacionalne frekvencije, iako su te televizije »dobijale opomene od REM-a zbog kršenja svojih zakonskih obveza«. Komisija poziva najviše državne dužnosnike u Srbiji da se uzdrže od etiketiranja ili verbalnih napada na novinare. Preporučeno je i da se sve prijetnje i verbalno nasilje nad novinarima prate i okrivljeni kazneno procesuiraju. Vlasti u Srbiji pozivaju se i da osiguraju transparentno i pravično sufinanciranje medijskih sadržaja koji služe javnom interesu i povećaju transparentnost u vlasništvu nad medijima i oglašavanju. Prvi put Komisija pominje državnu kompaniju *Telekom* i njeno vlasništvo u medijima u kontekstu visoke koncentracije medijskog tržišta.

N1 prenosi i da je prvi put od otvaranja pregovora o članstvu u EU Srbija u nekom području, prema ocjeni EK, napravila nazadovanje – radi se o Poglavlju 31 koje se tiče zajedničke vanjske i sigurnosne politike Europske unije.

Komisija je konstatirala da je Srbija nakon »ničim izazvane i neopravdane agresije Rusije na Ukrajinu« nastavila bliske odnose s Rusijom, a neke izjave i postupci visokih dužnosnika bili su direktno protiv statova EU o vanjskoj politici.

»U 2021. stopa usklađenosti Srbije s relevantnim deklaracijama Visokog predstavnika opala je s 64 na 45 posto do kolovoza 2022.«, piše u izvještaju.

Kada su u pitanju izbori, izvještaj EK oslanja se na nalaze ODIHR i navodi da su konstatirani brojni nedostaci koji su rezultirali neravnopravnim uvjetima u korist aktualne vlasti.

U prethodnih godinu dana, prema ocjeni EK, nije bilo napretka u dijalogu Beograda i Prištine. I Beograd i Priština pozivaju se da se »aktivno angažiraju« na postizanju »sveobuhvatnog, pravno obavezujućeg sporazuma o normalizaciji odnosa bez daljeg odgađanja«.

Dodaje se da je Srbija napravila važan korak usvaja-

njem i proglašenjem ustavnih amandmana u parlamentu u veljači 2022. Komisija navodi da bi se ustavnim promjenama dalo praktično djelovanje, potrebno je brzo usvajanje relevantnog implementacijskog zakonodavstva.

Kada je u pitanju borba protiv korupcije, Komisija navodi da je postignut određeni napredak, dodajući da su preporuke o prevenciji korupcije dalje provedene. Stoji i da je broj optužnica i prvostupanjskih presuda za slučajeve visoke korupcije malo povećan, iako bi trebalo dodatno intenzivirati napore za pojačavanje prevencije i kazneno gonjenje korupcije, kao i konfiskacije imovine u vezi s ovim slučajevima.

Komisija je uputila poziv Srbiji da pripremi, usvoji i započne implementaciju nove antikorupcijske strategije zasnovane na kredibilnom i realističnom akcijskom planu.

U dijelu izvještaja posvećenom Europskom pravu Komisija navodi da je ruta zabranjena, dok je neizvjesno do posljednjeg trenutka bilo njegovo održavanje i da je komunikacija nadležnih bila kontradiktorna.

U dijelu o slobodi okupljanja, Komisija navodi kako je policija zabranila skup Inicijative mladih za ljudska prava za uklanjanje murala osuđenog ratnog zločinca **Ratka Mladića**, navodeći kao argument kontraprosvjede.

Prema ovogodišnjem izvještaju Europske komisije, Srbija je između umjerenog i dobrog nivoa pripremljenosti i ostvarila je određen napredak u razvoju funkcionalne tržišne ekonomije. Navodi se kako je srpska privreda uspjela oporaviti se u 2021. godini, uz usporavanje u prvoj polovici 2022.

Postignut je određen napredak u reformama porezne administracije i privatizaciji državnih poduzeća. Dodaje se međutim da su druge velike reforme javne uprave i upravljanja državnim poduzećima i dalje spore, što samo produžava dugotrajnu neefikasnost i povećava fiskalni pritisak. Zaključuje se kako nije bilo napretka u jačanju fiskalnih pravila koja bi učvrstila fiskalnu politiku.

»Država zadržava snažan otisak u privredi, a privatni sektor je nerazvijen i sputan slabostima u vladavini prava, posebno u pogledu borbe protiv korupcije i neefikasnosti pravosuđa, kao i u provođenju fer konkurencije. Prošlogodišnje preporuke su djelomično provedene«, piše u izvještaju za Srbiju.

DSHV uspješno završio prikupljanje potpisa

Više od 60 elektora

»**R**adosni smo, jer smo uspješno priveli najveći dio poslova kraju kada je u pitanju prikupljanje potpisa za peti saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća u okviru naše predizborne platforme 'Hrvati i dalje zajedno' i na taj način institucionalni okvir hrvatske zajednice u Srbiji će biti očuvan«, rekao je predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** i priopćio da dva dana prije završetka prvog dijela izbornog procesa imaju više od 60 elektora, što je minimum za održavanje elektorske skupštine hrvatske nacionalne manjine u Srbiji.

»Radosni smo što je naše predizborno obećanje da ćemo osigurati kontinuitet rada HNV-a na ovaj način i ispunjeno«, istaknuo je na prekjučerašnjoj konferenciji za novinare.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je 5. rujna raspisalo izbore za nacionalnomanjinska vijeća na kojima hrvatska, crnogorska, makedonska i goranska nacionalna vijeća biraju vijeća putem elektorske skupštine zbog nedovoljnog broja upisanih u poseban birački popis.

DSHV je 8. rujna na sjednici Predsjedništva, rekao je Žigmanov, donio odluku da će podržati predizbornu platformu »Hrvati i dalje zajedno«, a 12. rujna su u Vajskoj počeli prikupljati potpise za elektore.

»U više od trideset mjesta u blizu sto vremenskih termina smo organizirali prikupljanje potpisa«, rekao je Žigmanov i izrazio zahvalnost svim sudionicima ovoga procesa – od izbornog stožera na čelu s **Marinom Piukovićem** i **Lozike Jaramazović**, do mjesnih koordinatora i 30 mladih aktivista koji su sudjelovali u ovome procesu pa do

elektora koji su prikupljali po 60 potpisa i svih građana (preko 4.000) koji su svojim potpisom dali podršku ovoj platformi iz svih područja gdje žive Hrvati, svih dobnih i obrazovnih struktura i različitih profesija.

Žigmanov je pohvalio ovjerivače iz tijela lokalnih samouprava kao i djelatnike Ministarstva za ljudska i manjinska prava za »više nego profesionalni odnos i kooperativnost«, ali se kritički osvrnuo na praksu upisa u poseban birački popis.

»Postoje vrlo različite prakse upisa u poseban birački popis, jer su pojedine lokalne samouprave, osobito u Srijemu, zahtijevale da svaki građanin mora doći u općinsku upravu i neposrednim iskazom se upisati u taj popis. Ta procedura mora biti usuglašena, pojednostavljena i inkluzivna«, rekao je Žigmanov te dodao kako je bilo primjera i da se oni koji su bili upisani u popis pokazuju u popisu kao da nisu upisani.

»Sa žalošću možemo konstatirati i da je cijeli ovaj proces prošao bez ikakvog monitoringa međunarodnih i domaćih organizacija«, rekao je Žigmanov te istaknuo kako ih je »začudilo i odsustvovanje bilo kakvog interesa najviših diplomatsko-konzularnih predstavnika Hrvatske za ovaj proces«.

Na koncu je Žigmanov rekao kako će osoba (**Jasna Vojnić**) koja je u prethodnom mandatu vodila HNV ostati na istome mjestu, jer uživa njihovo puno povjerenje.

Na koncu je rekao kako njihova Platforma podrazumijeva nastavak svih započetih projekata i aktivnosti, ali i stvaranje iskoraka kada su u pitanju nova područja.

J. D.

Dva tjedna do isteka roka za formiranje Vlade

Šest mjeseci BEZ nove Vlade

Trideset dana je rok za konstituiranje parlamenta, a nakon toga Ustav omogućuje još devedeset dana za formiranje Vlade što je, kaže Bursać, među europskim rekordima, i dodaje kako nositelji vlasti vole koristiti ovaj rok do maksimuma. »I jeste zaista počeo Treći svjetski rat. I kada me netko pita: 'E, dobro, zašto nema još Vlade', ja kažem: 'A je li vam je jasno da je u međuvremenu počeo Treći svjetski rat?'«, rekla je mandatarka Vlade za TV Pink početkom listopada

»Kako vrijeme odmiče, sve je izvjesnije da će nova Vlada biti formirana u 'minut do 12', odnosno koncem listopada budući da je posljednji zakonski rok za to 2. studeni«, piše ovih dana *Blic*. Također prenosi i mišljenje izvršnog direktora Cesi-da **Bojana Klačara** kako, kada je riječ o strankama koje će ući u Nemanjinu 11, ima samo jednu dilemu, a to je hoće li Demokratski savez Hrvata u Vojvodini biti u novoj Vladi.

»Jedino je pitanje hoće li DSHV biti u novoj Vladi. To je bilo u žiži jedno vrijeme da bi sada sve splasnulo«, kaže Klačar.

Što se tiče razloga zašto Vlada do sada nije formirana, Klačar ocjenjuje da se oni trebaju tražiti u aktualnim prioritetima, a to su pitanja Kosova, sankcije Rusiji, energetike kao i otvorena pitanja u vezi s nekoliko personalnih rješenja. S druge strane, izvršni direktor agencije *Faktor plus* **Predrag Lacmanović** ocjenjuje da je razlog kašnjenju geopolitička situacija, odnosno rat u Ukrajini, prenosi *Blic*.

I drugi analitičari razloge neformiranja Vlade vide uglavnom u vanjskopolitičkim okolnostima, ali i činjenici da zakonski okvir to omogućuje.

Sve u svemu, do isteka roka ostaje još dva tjedna, ali se čini kako ova tema, uz povremena podsjećanja kako nemamo Vladu već mjesecima, ne zaokuplja previše pažnje ni analitičara ni medija, a ni političara.

Krajnji rok

Podsjetimo, 1. kolovoza ove godine potvrđeni su mandati zastupnika čime je konstituiran 13. saziv Narodne skupštine Srbije. Rok za formiranje nove Vlade počeo je teći od tog datuma. Naime, prema članku 109. ustava Narodna skupština se raspušta ukoliko ne izabere Vladu u roku od 90 dana od dana konstituiranja, što znači da je krajnji rok 2. studenog.

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** najavio je 27. kolovoza da će mandatarka za sastav novog kabineta biti dotadašnja premijerka **Ana Brnabić**. Javnost je upoznata i da će predsjednik Socijalističke partije Srbije **Ivica Dačić** biti prvi potpredsjednik Vlade, a potpredsjednici **Miloš Vučević** i **Siniša Mali**. I na tome se stalo. Ostale pojedinosti, sastav, program kao i datum formiranja Vlade još uvijek su nepoznati.

Politolog i istraživač suradnik u Institutu za političke studije **Dejan Bursać** je za portal *021* naveo nekoliko razloga zbog kojih formiranje Vlade traje toliko dugo. Prvi je jednostavno taj što to Ustav i zakon omogućuju, a nositelji vlasti koriste. Nakon završetka izbora (uz ponovljene izbore), 30 dana je rok za konstituiranje parlamenta, a nakon toga Ustav omogućuje još 90 dana za formiranje Vlade, što je, kaže Bursać, među europskim rekordima.

Bursać objašnjava i kako političari u Srbiji vole koristiti ovaj rok do maksimuma:

»Posebno oni koji igraju na kartu vlastite političke moći, vlastitog rejtinga i vlastite aure ličnosti, a Vučić je takav. Kada imate tu v. d. situaciju, gdje su svi u tehničkom statusu – Vlada, ministri i skupština – jedina konstanta političke moći je Vučić. To utvrđuje njegov status pred građanima i to mu pojačava popularnost«, kazao je Bursać, te je dodao i kako razloge za šestomjesečno (ne)formiranje

Vlade treba tražiti i u vanjskopolitičkoj situaciji.

»Najprije, tu je sukob Rusije i Ukrajine, odnosno Rusije i Zapada. Postoji pritisak da se Srbija priključi sankcijama prema Rusiji, što mi stidljivo i činimo. U UN glasamo za rezolucije koje osuđuju Rusiju, priključili smo se nekim sankcijama Bjelorusiji, ali teško da ćemo se priključiti potpunim sankcijama Rusiji. Uz to, postoji stalni pritisak u vezi s Kosovom. Vučić je svjestan kako će morati napraviti ustupak po jednom od ta dva pitanja. Naravno, benefitno mu je da to što više odgađa, koliko god to može, nadajući se promjeni vanjskoopolitičkih okolnosti«, rekao je Bursać za portal 021.

Nade bez osnova

Mandatarka nove Vlade Ana Brnabić je pak ovako objasnila rastezanje rokova do krajnjih granica: »Kada

pogledate kakav je bio rujna, jasno je što se ulazi u listopad, sve što smo imali s putovanjima, predsjednik u New Yorku, čuvanje mira i sigurnosti uslijed provokacija i razgovori u kolovozu i rujnu s **Lajčakom** i **Escobarom**, stalni sastanci da sačuvamo mir i stabilnost, jer se danas svi za taj mir uzdaju u Srbiju, da bude faktor stabilnosti«, rekla je Brnabić za RTS koncem rujna.

Prema njenim rečima, »konture Vlade se polako naziru, ne sva rješenja i ne kompletno, ali bit će promjena i promjena zakona o ministarstvima«.

»Ja se nadam da će to biti prva polovica listopada, ali nikad ne znate što će vam doći od obveza«, rekla je Brnabić tada, a očito je obveza bilo i previše.

Kad je postalo očito da Vlade neće biti u prvoj polovici listopada već će se sačekati krajnji rok, Brnabić je po-

Zastupnici u Skupštini

Novu Narodnu skupštinu Srbije čini 250 zastupnika s ukupno 12 lista izabranih na izborima 3. travnja. Najviše ima koalicija okupljena oko Srpske napredne stranke, njih 120. Oporbena koalicija Ujedinjeni za pobjedu Srbije osvojila je 38 mandata, dosadašnji koalicijski partner vladajuće stranke Socijalistička partija Srbije ima 31 mandat, a oporbena koalicija Moramo 13 zastupnika. Koalicija NADA ima 15 zastupnika, a koalicija oko Dveri i Zavetnici imaju po deset zastupnika. Stranke nacionalnih manjina imaju ukupno 13 zastupnika, od toga Savez voJVodanskih Mađara ima pet, Stranka pravde i pomirenja tri, koalicija Zajedno za Vojvodinu i Stranka demokratske akcije Sandžaka po dva, dok jedan mandat ima Koalicija Albanaca Doline.

jačala retoriku objašnjavajući za TV *Pink* da Vlade još nema jer je počeo Treći svjetski rat:

»I jeste zaista počeo Treći svjetski rat. I kada me netko pita: 'E, dobro, zašto nema još Vlade', ja kažem: 'A je li vam jasno da je u međuvremenu počeo Treći svjetski rat?'. I da je Srbija i Vlada Srbije, OK u tehničkom mandatu, ali svejedno Vlada koja radi svaki dan, bori se za bolji životni standard i stabilnost građana i da je ta Vlada svaki dan morala, pod jedan – spremati se za ovu zimu, pod dva – gasiti neke požare, pod tri – boriti se rame uz rame s predsjednikom da očuvamo našu samostalnost u odlučivanju, a opet, s druge strane da to ne ugrozi bilo kakve investicije ili radna mjesta ili životni standard i našu mogućnost da podignemo i plaće i mirovine u 2023. godini. Ponovo, što zaista neće veliki broj država moći. I da se borimo za minimalac koji će od 1. siječnja 2023. prijeći 40.000 dinara. Dakle, bit će dvostruko veći nego prije 10 godina. Sve su to neke stvari za koje se Vlada mora boriti i koje su bile važnije nego da iskoristimo svaki dan da imamo novu Vladu. Dakle, mogli ste birati što ćete uraditi, mislim da smo postupali najodgovornije moguće i Vlada će biti u zakonskom roku«.

J. D.

U susret izborima za nacionalna vijeća

Informativna kampanja CeSID-a

Nacionalne manjine u Srbiji birat će 13. studenoga nove sazive nacionalnih vijeća. Svoja predstavnička tijela 19 nacionalnih manjina birat će neposrednim putem, a četiri nacionalne manjine će ih birati putem elektorskih skupština. U susret predstojećim izborima CeSID će uz potporu Misije OEES-a u Srbiji održati nekoliko informativnih sastanaka o izborima za nacionalna vijeća nacionalnih manjina. Prva dva sastanka bila su u Novom Sadu (29. rujna) i Subotici (30. rujna). Dio kampanje je i tiskanje lifleta s osnovnim informacijama o izborima za nacionalna vijeća na 12 jezika nacionalnih manjina.

Građani još uvijek nisu svjesni prava da sudjeluju u izboru nacionalnih vijeća, ne znaju da na tim izborima mogu sudjelovati samo ukoliko su upisani u poseban popis birača, »Građanima pokušavamo objasniti zašto su nacionalna vijeća važna i na koji način mogu utjecati na kvalitetu života nacionalnih manjina. Način izbora za nacionalna vijeća reguliran je Zakonom o nacionalnim vijećima i Zakonom o izboru narodnih zastupnika, koji je potpuno reformiran i u ovom izbornom procesu imat ćemo kombinaciju dva zakona. Zakon o nacionalnim vijećima ne prepoznaje lokalnu izbornu komisiju, a u Zakonu o izboru narodnih zastupnika lokalne izborne komisije definirane su kao tijelo koje provodi izbore. Ovi izbori će zato biti provedeni na stari način preko Republičke izborne komisije. Izbore provodi stalni sastav Republičke izborne komisije, a predstavnici proglašanih izbornih lista imaju samo ulogu nadgledanja, što odskače od prakse izbornih procesa u Srbiji«, kazala je **Emilija Orestijević** iz CeSID-a.

Preduvjet za sudjelovanje na izborima za nacionalna vijeća, bez obzira na to jesu li ti izbori neposredni ili putem elektorske skupštine, je upis u poseban popis birača, koji se obavlja preko lokalnih samouprava u mjestu prebivališta birača koji se upisuje u poseban popis birača, može se biti upisan u poseban popis birača jedne nacionalne manjine, a dozvoljeno je ispisivanje iz jednog i upisivanje u poseban popis birača druge nacionalne manjine. Za to nije nužan dolazak u Gradsku upravu, jer se ispis ili upis mogu popunjeni i vlastoručno potpisani poslati i poštom ili preko treće osobe.

»Počinje i popis stanovništva i građanima treba objasniti da su upis u poseban popis birača i popis stanovništva dvije različite, odvojene stvari. Popis je također važan za nacionalne manjine, jer će od njihovog broja ovisiti broj vijećnika, ali i financiranje«, kazala je Orestijević.

Šokci i baština u Somboru

Nek nas pisma krasi

Šokci i baština zajednička je manifestacija svih šokačkih udruga iz Podunavlja, koja traje od 2008. godine. Hrvatsko nacionalno vijeće ovu manifestaciju proglasilo je 2013. godine manifestacijom od posebnog značaja za Hrvate u Srbiji. Poslije dvogodišnje pauze zbog pandemije Šokadija se ponovo okupila, ove godine u Somboru, 9. listopada u dvorani Hrvatskog doma. Od Berega, Monoštora, Sonte, Vajske, Bača i Bođana pjevalo se i igralo *na čoši*, veselilo u *priokrenutim svatovima*, igrala su i pjevala djeca, čula se *šokačka rič...*, šarenila se šokačka nošnja.

Prikaz rada udruga

Ove godine domaćin je bilo Udruženje građana *Urbani Šokci* iz Sombora.

»Program je raznovrstan i ne možemo ga tematski odrediti, jer udruge imaju različitu koncepciju rada, različite

Marija Šeremešić

uzrasne skupine, pa su i pripremile različite programe. Vidjet ćemo dijelove običaja, dječju skupinu, pjevačke skupine, čut ćemo stihove šokačkih pjesnika«, kazala je prije početka programa predsjednica *Urbanih Šokaca* **Marija Šeremešić**.

A početak suradnje šokačkih udruga bila je manifestacija *Tragovi Šokaca od Gradovrha do Bača 1688. – 2008*.

»Tadašnje HKUD *Mostonga* iz Bača bilo je 2008. godine inicijator povezivanja s Tuzlom, jer su Hrvati Šokci iz Bača, Plavne, Vajske došli 1688. godine iz okolice Tuzle, točnije Gradovrha. Slavili smo tada 320 godina od dolaska u Podunavlje. I te prve godine bile su uključene sve

Sonta

Vajska

Stanka Čoban

Josip Dumendžić i Ruža Silađev

naše udruge, kao i Tuzla, i trajala je manifestacija cijele godine. U svakom mjestu bio je po jedan program kojim smo obilježili 320 godina doseljavanja iz Gradovrha. Naredne godine manifestacija je promijenila naziv u *Šokci i baština*. Malo je ljudi ostalo iz tog razdoblja, došli su drugi, drugi je način rada, ali sastanemo se jednom godišnje, pokažemo što smo radili», kazala je predsjednica UG-a *Tragovi Šokaca* iz Bača **Stanka Čoban**.

Šokci znaju tko su

U vrijeme održavanja ovogodišnje manifestacije još uvijek je u tijeku bilo prikupljanje potpisa za elektorsku skupštinu za V. saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća, a listopad je i mjesec popisa stanovništva. Na značaj ovih aktivnosti ukazao je ravnatelj ZKVH-a i zastupnik u Skupštini Srbije **Tomislav Žigmanov**.

Bereg

 Monoštor

»Nakon pandemije uspjeli smo se ponovo okupiti na manifestaciji na kojoj jednom godišnje prikazujemo što su tijekom godine radile hrvatske šokačke udruge kako bismo u jednom zajedništvu osvijestili da samo u jedinstvu, u suradnji, međusobnom povjerenju možemo ići naprijed. Ne zaboravimo da su u tijeku dva važna procesa. Jedan je prikupljanje potpisa za elektore i hvala svima koji su do sada dali svoje potpise. Vas sve skupa ohrabrujem i potičem da se na popisu stanovništva, ukoliko još niste popisani, hrabro, odvažno, s ponosom, kada dođe pitanje nacionalne pripadnosti, jezika i vjeroispovijesti izjasnite ono što jeste. Znamo tko su nam bili preci, znamo što znači identitet i stoga ponosno recimo da smo Hrvati po nacionalnosti, da nam je materinski jezik hrvatski, bez obzira kojim dijalektom govorimo i da smo rimokatolici. Na taj način ćemo odati priznanje onima koji su bili prije nas. Mi ćemo svjedočiti da smo svjesni izazova pred kojima se nalazimo, i na koncu, a ne manje važno, tako

stvaramo okvir za našu perspektivu«, kazao je Žigmanov otvarajući manifestaciju *Šokci i baština*.

U programu su sudjelovali HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega, KUDH *Bodrog* iz Monoštora, UG *Urbani Šokci* iz Sombora, KPZH *Šokadija* iz Sonte, HKU *Antun Sorgg* iz Vajske, Stanka Čoban (UG *Tragovi Šokaca*) iz Bača, **Josip Dumendžić Meštar** iz Bođana i **Ruža Silađev** iz Sonte, te kao gosti HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora.

Manifestaciju je organizirala Udruga građana *Urbani Šokci* uz potporu *Cro-fonda*, Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*. Pokrovitelj je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Kao gosti manifestaciji su prisustvovali predstavnici Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, HNV-a, ZKVH-a, Grada Sombora i NIU *Hrvatska riječ*.

Z. V.

 Sombor

Ivan Balažević,
akademski slikar-grafičar

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Likovna pretraga po nepoznatom

*Moj je stil u životu, a i u slikarstvu, suprotstavlja-nje različitosti i spajanje nespojivosti * Još od salašarskih pripovidaka mog strica Bele ostala mi je potreba za mentalnim putovanjem između stvarnog i realnog i onog izmašanog * Umjetnost ima snagu tek svojom tihom duhovnošću, unutarnjom snagom i svevremenošću*

Akademski slikar-grafičar **Ivan Balažević** (Tavankut, 1949.) ostavio je dubok likovni trag povezujući motive, boje, teme i poetiku svojega bačkog zavičaja i hrvatskog primorja na kojem živi već skoro pet desetljeća. Osim slikarstvom i grafikom, bavio se i kazališnom scenografijom, grafičkim dizajnom, ilustracijom, designom interijera, opremom knjiga... Balažević ove godine obilježava 50 godina otkako je diplomirao na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti te pošao u profesionalnu likovnu karijeru, što je bio povod za intervju s njime...

► **Iza Vas je pola stoljeća profesionalnog umjetničkog rada. Vaš primarni medij je slikarstvo, realizirali ste veliki broj različitih ciklusa slika, imali ogroman broj samostalnih i skupnih izložaba. Nakon ovih 50 godina kako biste opisali svoj stil, bit svoje likovnosti? Koje teme i ciklusi su Vam najvažniji, koje ste tehnike istraživali?**

Davno sam napisao: »Ja sam noćnik koji se nada vješticama i zvijezdama, noćnom vjetru kroz lišće s mjesečinom«. Ta pretraga po nepoznatom je bit moje likovnosti. Kako sam veći dio svog slikarskog trajanja radio u ciklusima, imam ih tridesetak, emotivno mi je najvažniji *Light & Person* jer je posvećen odlasku moga sina **Matije**. Navest ću neke, među kojima su i *Bunjevačke slike: Akt, portret i krajolik, Zelena i indigo mediterana, Križ-raspelo, Femme fleur, Slike rata i sjećanja, Todos artista desesperados, Laterna magica, Slike za izać u prostor...* Naravno da je u tih pedeset godina bilo mijena, stilskih, formalnih, tematskih, a mijenjao sam i slikarske, crtačke i grafičke tehnike. Umjetnost, slikarstvo, kreacija, to je moj život i to doslovno. Davno sam rekao: »Nije stvar u čistoći izvora zvuka nego u rezonantnoj kutiji koja to zna«.

Moj je stil u životu, a i u slikarstvu suprotstavljanje različitosti i spajanje nespojivosti. Osim toga, volim kompoziciju djela koja je na granici dekomponiranosti. I najvažnije: djelo treba ostaviti skoro dovršeno, da vibrira životom, nikada ne preraditi sliku, a to mi je maksima i u komunikaciji. Veliki dio mog slikarskog puta bio sam krivo gledan od struke jer sam, između ostalih, koristio tehniku suhog pastela koja je po njima smatrana tehnikom za jeftine efekte. Nisu htjeli vidjeti da ja tu tehniku »izmišljam«, da je radim na potpuno nov i drugačiji način i na podlogama na kojima ih nitko prije nije radio. Osim toga radio sam velike formate, a uobičajeno su to drugi radili u manjim,

bježno, ali u dizajnu sam svjestan obveze primjenjivosti tih kreacija i ne miješam to s čistom umjetnošću. Počeo sam u Subotici dizajnom promidžbenih materijala za predstave Narodnog pozorišta, ilustracijama za *Rukovet*, dizajnom za Tvornicu čokolade *Pionir*, karikaturama za *Subotičke novine*... Kasnije u Rijeci sam više od 20 godina radio opremu knjiga za *Otokar Keršovani*, također radio logotipe za riječke tvrtke, plakate, kataloge i drugi tiskani grafički materijal. Za Kazalište lutaka Rijeka radio sam lutke i scenu za predstave pa i za predstavu *Istarska škrinjica* za koju smo dobili nagradu za najbolju predstavu u Hrvatskoj. Kasnije sam radio i za lutkarska kazališta

Iz ciklusa *Bunjevačke slike*

komornim formatima. Unatoč nesporazumima oko toga, ne bih nikada odustao od pastela. Naravno, radio sam i u drugim tehnikama kao ulje na platnu, gvaš, kombinirane tehnike i grafiku, a danas uz pastel najviše slikam akril na platnu ponekad kombiniran s uljem na platnu.

► **Osim slikarstvom, bavili ste se i kazališnom scenografijom, ilustracijom, designom interijera, opremom knjiga, a još uvijek se bavite grafičkim dizajnom, ilustracijom i grafikom. Koliko su ove likovne kreacije utjecale/utječu na Vaše slikarstvo i obratno?**

Slikarstvo se ne radi – ono se živi. Crtež i grafika i slika su osnovi likovnosti i prapočetak, dizajn, scenografija i ilustracije samo prate i hrane se temeljima likovnosti. Jedno na drugo ne utječe ili utječe onoliko koliko je neiz-

u Osijeku, Puli i Nišu. Posebno sam ponosan na scenografiju *Antigone* u režiji **Petra Šarčevića** u HNK-u u Zagrebu. Radio sam i scenografije u HNK-u u Osijeku za *Dužijancu* i operu *La bohème*. I danas se bavim dizajnom i fotografijom najviše za materijale turističkih mjesta, a uz to ilustracijom (više od 10 godina radio sam ilustracije za tri dječja časopisa u Münchenu) te kreiranjem interijera. Tri fotomonografije grada Novog Vinodolskog kreirao sam i likovno i fotografski.

► **Iako već skoro 50 godina živite u Hrvatskoj, u Novom Vinodolskom, ostali ste vezani za tavankutski /subotički zavičaj i kroz ilustracije knjiga i tiskovinu ovdašnjih Hrvata, dizajn logotipa za udruge, među**

ostalim, i dizajn naslovnice našeg tjednika. Kakav je Vaš odnos prema zavičaju u kojem ste načinili prve likovne korake?

Iz Tavankuta i Subotice ponio sam toliko toga lijepog i dobrog, ovo zvuči malo patetično, ali ne može biti drugačije kad se čovjek osvrne na prošlo vrijeme provedeno u rodnom kraju. Naravno da sam zauvijek ukorijenjen u tavankutski pisak i subotičku secesiju koji su i moja likovna ishodišta. Otišao sam mlad iz rodnog kraja, ali su sve veze ostale iznimno snažne tako da do danas trajno surađujem i sudjelujem u projektima u Tavankutu i Subotici koji se tiču moje struke. Naravno, sva ta suradnja je uvijek bila bez mog materijalnog interesa, isključivo kao doprinos rodnom kraju i prijateljima. Počelo je plakatima za *Dužjancu* koje sam kreirao godinama, dizajnirao sam i dva logotipa za *Dužjancu*, logotip likovne kolonije *Stipan Šabić* kao i logotip HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta. Likovno sam opremio ilustracijama knjige pjesnika i književnika **Lajče Perušića, Milivoja Prčića, Jakova Kopilovca, Mirka Kopunovića i Tomislava Žigmanova** te naslovnice knjiga **Mirka Temunovića, Balinta Vujkova i Ante Sekulića**. U Rijeci sam s grupom prijatelja izdao i likovno opremio knjige **Voje Sekelja, Milovana Mikovića i Ante Sekulića**. Radio sam i veliki katalog izložbe *Z baštine bačkih Hrvata Bunjevaca* u Etnografskom muzeju u Zagrebu.

► Što ste u kontekstu Vaše likovnosti ponijeli iz rodnoga kraja? Spomenuli smo već ciklus *Bunjevačkih slika* koji ste počeli raditi još krajem 80-ih godina...

Parafrazirat ću, na žalost pokojnog prijatelja, Voju Sekelja: »A jedan deran, jesapi i klapi, lavež boje pulina kadgodašnjeg«. Tu je rečeno sve. Ponio sam ravničarsku širinu, sklonost razmjeni s drugima i jednu melankoličnu zasanjanost koju mi je Tavankut usadio od prvih dana života, a koja me u slikarstvu prati i danas. Nosim i našu bunjevačku mekoću, liričnost i sklonost nepozнатom i nedokučivom. Još od salašarskih pripovidaka mog strica **Bele** ostala mi je potreba za mentalnim putovanjem između stvarnog i realnog i onog izmašanog, tajanstvenog, u koje želimo ući, ali ga se malo i bojimo. Bunjevačka ili ravničarska tema provlači se kroz sve te godine i nije samo u ciklusu *Bunjevačke slike*. Taj je ciklus bitan i specifičan po tome što sam tražio, a mislim i našao, svoj način likovnog tretiranja tog našeg – bunjevačkog, znači ne motivsko, ilustrativno, prepoznatljivo i čitljivo svakom, nego – moje, bunjevačko u duhu, u dubokom značenju onoga što nas je izgradilo kroz vrijeme, definiralo i formiralo i na kraju izdvojilo kao autentičnu etničku skupinu u korpusu hrvatskog naroda.

U Subotici ste posljednji puta izlagali 2008. u Modernoj galeriji *Likovni susret*, danas Suvremenoj galeriji Subotica. Planirate li nešto novo na tom planu?

Imam iza sebe više od 150 samostalnih i preko 250 skupnih izložbi u Hrvatskoj i inozemstvu i smatram se do kraja realiziranim u smislu javnih nastupa. U Subotici sam imao prvu samostalnu izložbu u predvorju Gradske kuće 1971. i otvorio ju je naš pjesnik **Jašo Kopilović**. U Modernoj galeriji *Likovni susret* izlagao sam samostalno

dva puta, drugi put 2008. na dvije etaže i to su mi bila prelijepa iskustva, razmjena sa svojim *svitom*, puno emocija, a i osobnog autorskog zadovoljstva. No, za sada nije ništa u planu, ali nije nemoguće da se ponovo nađemo.

► Nakon Akademije 1972. vratili ste se u Suboticu, gdje ste bili poznati i priznati, no relativno brzo, već 1974. odlazite u novu sredinu, u Novi Vinodolski. Zašto ste se odlučili na ovaj potez?

Nakon studija i povratka u Suboticu imao sam dobro organiziran život, dobio sam novouređeni atelier u zgradi tamošnje Moderne galerije, bio zaposlen u školi, izlagao i surađivao s kulturnim institucijama i tiskanim medijima. Imam najljepše uspomene iz tih kratkih nešto oko godinu i pol dana predavanja predmeta umjetnost u Ekonomskoj školi, Gimnaziji i svom bivšem GTŠC-u. Od početka sam se postavio prema učenicima kao kolega koji surađuje s njima, govoreći o umjetnosti i radeći je. Najmanje smo sjedili u razredu. Išli smo na izložbe, u parkove, na koncerte... U razredu smo čitali njihovu poeziju, svirali, radili zajedničke slike, riječju – htio sam da vide razlog umjetnosti i estetike u stvarnom životu. Dolazili su mi prosvjetni inspektori na sate jer su me neki tužili »da kvarim učenike« previše liberalnim i otvorenim načinom rada. Osnovao sam i »Klub umjetnosti« s učenicima koji su se isticali osobitim interesom i radio s njima izložbe i književne večeri. Tako smo obilježili i 100. obljetnicu rođenja **A. G. Matoša**. Kad sam dobio poziv u vojsku, počeo sam razmišljati o budućnosti i odlučio sam unatoč dobrim uvjetima koje sam imao u Subotici otići živjeti i raditi u Hrvatskoj. Iz vojske sam se natjecao i dobio radno mjesto šefa službe za reklamu i propagandu u novootvorenoj robnoj kući *Ri* u Rijeci.

► U Hrvatskoj, Rijeci i Novom Vinodolskom etablirali ste se kao likovni umjetnik i dizajner. Što su Vam Novi Vinodolski i Rijeka dali i kao umjetniku i kao čovjeku?

Kad sam došao na Hrvatsko primorje u novu sredinu, drugo podneblje, ljude, moralo je proći određeno vrijeme prilagodbe. Radom i kontaktima s institucijama ubrzo sam se afirmirao i kao slikar, izložbama i drugim nastupima, te grafički dizajner i ilustrator te scenograf u kazalištu. Novi Vinodolski je mjesto gdje živim, ali Rijeka je moje likovno središte. Osim izložbi, samostalnih i skupnih, lijepog broja značajnih nagrada, bio sam i predsjednik HDLU-a Rijeka, predsjednik Umjetničkog savjeta, predstavnik HDLUR-a u komisiji Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika, u komisijama Grada Rijeke za likovne programe... Riječju: djelatni sam dio umjetničkih i kulturnih zbivanja Grada Rijeke. Na kraju, i nagrada Grada Rijeke za moj kulturni doprinos govori o tome. Društvo povjesničara umjetnosti Rijeke priprema i izdaje monografiju *Balažević* u 2023. godini. U Novom Vinodolskom sam 1994. utemeljio Gradsku galeriju *Turnac* i vodim je do danas, pokrenuo sam i *Novljanski list* čiji sam glavni urednik, sudjelujem u svim značajnijim kulturnim programima grada. Dobitnik sam i nagrade Grada Novog Vinodolskog što znači da me je i sredina u kojoj živim ocijenila kao vrijednog sugrađanina.

► **Dva mjesta u kojima ste najduže živjeli – Tavan-
kut/Suboticu i Novi Vinodolski povezuje jedna zani-
mljivost: u obama žive bunjevački Hrvati, u prvom oni
bački, a u drugom oni primorski i lički. Postoje li još
sličnosti među ove dvije bunjevačke grane i koje su?**

U dijelu Hrvatskog primorja u kome živim već skoro 50 godina živi puno primorskih i ličkih Bunjevaca. S mnogi-
ma sam prijatelj, a i suradnik. Radio sam ilustracije i opre-
mu knjiga za **Milana Krmpotića**, književnika iz Senja, također sam pobjedom na natječaju postao autor grba i zastave Grada Senja. Sa županom Primorsko-goranske županije **Zlatkom Komadinom**, također Bunjecom, te tadašnjim gradonačelnikom Grada Novog Vinodolskog, a danas ministrom u hrvatskoj Vladi **Olegom Butkovićem**, bili smo u posjetu Tavankutu i Subotici, a postoji i trajna suradnja Grada Novog Vinodolskog i HKPD-a **Marije Gubec** iz Tavankuta. Uz to, neki naši pjesnici nastupili su, a i dalje će nastupati u Novom Vinodolskom. Mnoge su sličnosti u mentalitetu i prezimenima između primorskih i nas bačkih Bunjevaca, a ima i različitosti. Mi, bački Bunjevci imamo puno razvijeniji kulturni život, folklor, običaje i iznimno lijepe nošnje. Te su razlike uvjetovale različite sredine, okruženje i uvjeti života. No, nedavni susret u Novom Vinodolskom i Krivom Putu pokazao je koliko smo bliski.

► **Ove godine obilježavate 50 godina otkako ste diplomirali na zagrebačkoj ALU te krenuli u profesionalnu likovnu karijeru. Kada se osvrnete unatrag, koji dojam je taj koji prevladava? Jeste li zadovoljni učinjenim, što biste možda izmijenili?**

Tih 50 godina obilježio sam monografskim katalogom *50 godina ljubavi* u kome je na 80 stranica, vrlo lapidarno, mojih likovnih 50 godina – naziv sve govori. U da-

našnje vrijeme posvemašnje nadmoći informatičkih tehnologija i ispolitiziranosti svega, pitanje je što je uopće umjetnost danas. Ja ostajem kod svog viđenja da umjetnost ima snagu tek svojom tihom duhovnošću, unutarnjom snagom i svestretnošću. Umjetnost je jaka kad govori ispod glasa, univerzalnim jezikom koji na kraju potiče primatelje na ono najbolje u njima. Slikarstvo je najljepši vid samotnjaštva i kontemplacije. Prešao sam u »free lance« umjetnike iz statusa direktora Kazališta lutaka Rijeka i nikad nisam zažalio, dapače. Bilo je teško i izazovno, uvijek na vjetrometini, ali i najljepše. Napustio sam sigurnost stalnih primanja za slobodu života u otvorenom prostoru, gdje sam sve odlučuješ, ali sam i odgovaraš za posljedice. Akademsko edukacija dala mi je podlogu i vjetar u leđa, ali kasnija samoedukacija je učinila sve ostalo. Uvijek sam puno čitao, radio na sebi, išao na studijska putovanja po Hrvatskoj i Europi, nastojao stvoriti vlastiti prosudbeni i kritički alat koji ću prvo primijeniti na sebi, a onda i na drugima. Imao sam više krasnih profesora na Akademiji. Status akademskog slikara puno je utjecao na moj život i to na mnoge načine. Kad bih nešto mogao izmijeniti, možda ne bih radio neke naručene slike. Svi imamo životopise kakove imamo. U povijesti umjetnosti od srednjeg vijeka do danas likovni, glazbeni, a i drugi umjetnici radili su po narudžbi. Najveća djela **Michelangela**, **Rembrandta** pa i velikih suvremenih umjetnika bila su naručena. I ja sam radio naručene stvari, nekad se mučio, ali ne žalim zbog toga. Ako netko ima Akademiju, mora pokazati i da je prošao školu i da zna zanat, jer Akademija primarno daje znanje i širinu kriterija potrebnu za dalji rad, a »umjetnost« dolazi ako je znaš ostvariti. Najdraža moja tehnika je crtež olovkom, kredom i krajonom. To naravno nije za izložbe nego su to zabilježbe za atelijersku uporabu. Ustrajao sam na svom putu i svojim izborima, jer oni najčešće ipak nisu nimalo slučajni. Možda tehnike izabiru nas, a ne mi njih. Za kraj još jedan samocitat iz slikarskih vremena od ranije: »Znam da sam rođen na zvijezdi, ali sam oдавде. I bude tako da se sva čuda razlistaju, postanu prozirna i razumijemo ih, pa ih onda pripitomimo, jer – samo su čudesne slike – slike«.

Mjesto razgovora s Bogom i samim sobom

Otočić Badija, površine 0,79 m² jedan je od 19 otoka, otočića i hridi u okolici Korčule. Zelenim, u borovu šumu obraslim, otokom Badija dominira samostan sagrađen u 15. stoljeću i djeluje kao da izranja iz tirkizno plavog čistog mora. Ono što ovo mjesto čini još posebnijim jest nekoliko pitomih jelena lopatara koji u pristaništu dočekuju goste nadajući se nekoj poslastici. Na otok su doneseni pedesetih godina dvadesetog stoljeća, a danas ih je između 50 i 70 jedinki. Dan se na Badiji može provesti na jednoj od plaža u njihovom društvu, međutim Badija je prije svega mjesto hodočaća, molitve i duhovne obnove. Naime, nakon obnove samostanskog kompleksa ovaj jadranski otočić postao je Katolički duhovni centar koji tijekom ljetne sezone prima hodočasnike.

Povijest otoka

Pod imenom Badija (lat. Abbatia – samostan) otok se prvi put spominje 1739. godine, međutim puno ranije, kao Školj sv. Petra, spominje se 1368. godine u oporuci korčulanskog kanonika **Vlahe Ivanovića**, koji je na njemu sagradio crkvu sv. Marije od Milosti, pa je otok dobio ime otok sv. Marije. U 14. stoljeću otok je bio utočište fratara misionara iz Bosanske vikarije koji su na njega pobjegli od najezde turskih osvajača. Darovnicom Dubrovačke republike iz 1398. godine franjevci su došli u posjed cijelog otoka, te na njemu grade samostan Uznesenja Blažene Djevice Marije, a koji je zapravo arhitektonski sklop dograđivan u više navrata i sastoji se od crkve, zgrade za stanovanje, zvonika i klaustura. Izgradnja klaustura završena je 1477. godine, zatim su podignute crkva Gospe Milosrdne i zavjetna crkva sv. Karoline koja se nalazi na najvišoj točki otoka, te crkva Uznesenja Djevice Marije na nebo. Otok Badija postao je 1571. godine poznato

svetište po čudesnoj ikoni Gospe od Milosti koja je spasila Korčulu od turske vojske podignuvši olujno nevrijeme koje je onemogućilo prilaz galijama i vojsci. Turci su u znak osвете spalili samostan i crkvu, ali su oni naknadno obnovljeni. Također, na Badiji je i kapela sv. Križa čija je gradnja započela 1729. godine, kako bi se u nju smjestila skulptura Krista na križu kojoj je narod pripisivao čudotvorne moći.

Od kraja 19. stoljeća do Drugog svjetskog rata u samostanu su funkcionirali francuska bolnica, gimnazija, sirotište. Nakon Drugog svjetskog rata, 1949. godine otok i samostan oduzeti su franjevcima. Samostan je u narednih pedesetak godina imao različite namjene. Najprije je bio vojarna, zatim zatvor, kasnije je pripadao Savezu za fizičku kulturu *Partizan*, a u konačnici hotelskom poduzeću iz Korčule. Konačno su Badija i samostan vraćeni franjevačkoj provinciji Sv. Jeronima iz Zadra 2003. godine.

O novijoj povijesti samostana na Badiji, njegovoj obnovi i programima koje su osmislili za hodočasnike razgovarali smo s upraviteljem i gvardijanom samostana fra **Tomislavom Puljićem**.

»Nakon što je država 2003. godine vratila samostan i cijeli otok franjevačkoj provinciji Sv. Jeronima iz Zadra, koji su sada njegovi formalni vlasnici, a budući da nemaju dovoljno svećenika, ponudili su našoj zajednici da preuzme brigu o obnovi i osmisli projekte i programe na Badiji. Tako je 2005. godine Hercegovačka franjevačka provincija preuzela na 100 godina upravljanje ovim otokom s namjerom da se ovdje izgradi jedan duhovni centar za hrvatski narod.«

Kako je tekla obnova samostana i kako samostan funkcionira?

»Samostan smo potpuno obnovili i prilagodili potrebama suvremenog čovjeka i danas on raspolaže s tridesetak dvokrevetnih soba s kupaonicom, blagovaonicama,

modernom kuhinjom, dvoranom za predavanja. Budući da smo na otoku, čovjek unaprijed mora planirati i o svemu voditi brigu. Samostan raspolaže velikim vrtom u kojem uzgajamo povrće. Imamo voćnjak i maslinik na drugom kraju otoka, tako da smo u biti postali neka vrsta samoodrživog objekta, ali u isto vrijeme pazimo da ne ugrozimo ljepotu otoka i samostana, ali i živog svijeta – jelena koji na otoku žive. Zatvorili smo krug i minimalizirali troškove. Trenutno obnavljamo zgradu sjemeništa, koja je bila konvikt, i tu zgradu planiramo za naše mlade. Naša zajednica sva duhovna zvanja prima iz populacije franjevačke mladeži. To su mladi koji u svom životu žele živjeti onaj dio pravila koje je sveti Franjo predvidio za laike. Takve mlade planiramo dovoditi da se još malo profiliraju, međusobno upoznaju, socijaliziraju.»

Tko su hodočasnici?

»Budući da je obnova otoka puno bila vezana za Međugorje i hodočasnike, ti hodočasnici koji dolaze u Međugorje i jesu naši najčešći gosti. Primjerice, prošlog tjedna smo imali hodočasnike iz Meksika i Portorika (55 osoba) koji su bili u Međugorju na nekoliko dana i poželjeli negdje pronaći mjesto na kojem će se malo duhovno okrijepiti i preispitati sebe i svoj život, dobiti upute kako da čovjek uistinu ostvari sebe i kao čovjek i kao roditelj i kao duhovno biće. Ovaj je otok idealan za to i ta je veza uspostavljena. Najčešće dolaze ljudi srednje dobi. Kad čovjek prođe jedan dio života, važno je da malo stane, da se okrene iza sebe i vidi što za njime ostaje, odnosno što još može promijeniti da bi ostatak života učinio kvalitetnijim i ispunjenijim. Međutim, dolaze nam ljudi svih dobi. Primjerice, prva skupina patera **Ike Mandulića** bila je relativno mlada, oko dvadeset i pet godina. Također, kod fra **Ante Vučkovića** prevladava mlada populacija jer je on medijski dosta aktivan i mladi to

prate i slušaju i pokriva široki spektar tema. Više dolaze žene, to je jednostavno u našem narodu tako, ali bitno je reći da je puno bilo i obitelji. To nas veseli, jer su ljudi shvatili da je važno poraditi ne samo na sebi nego i na međusobnom odnosu.«

Kako izgleda jedan dan hodočašća na otoku?

»Hodočasnici na otoku ostaju tri do pet dana, ovisno o svećeniku i njegovim mogućnostima, ali i o temi koja je predviđena. Duhovne vježbe ili duhovna obnova započinje jutarnjom molitvom, koja može biti i vani. Ako se ujutro moli krunica, hodočasnici uglavnom šecu oko otoka šetnicom dugom pet kilometara, jer je tada lijepo i svježije, a miris mora i borovih iglica na neki način čovjeka otvora, opuštaju, pripremaju za ono duhovno. Nakon toga imaju razmatranje o određenoj temi. Primjerice, tema koja je bila zanimljiva je 'Kako izoštriti osjećaj za razlikovanje dobra i zla'. Nakon toga ide rad u skupinama gdje svatko dobije jedan zadatak, primjerice da obradi neku temu ili životno iskustvo i kasnije ga prezentira cijeloj zajednici. Popodne ponovno bude nagovor, a iza toga molitva, meditacija i sveta misa. Uvečer je završni razgovor, razmjena iskustava, razgovor o programu i planiranje za sutra jer se program, iako je osmišljen, može tijekom dana mijenjati ovisno o potrebama grupe. Naime, kada ljudi dođu, vi ne znate tko su te osobe. Oni imaju ime i prezime, ali ne znate koje su njihove potrebe, što mi za njih možemo učiniti. Prvog dana to se iskristalizira i može se za njih napraviti kvalitetan program. Nama je važno da svi s otoka odu zadovoljni, puni dojмова.«

Planovi i budući projekti?

»Prošle godine smo imali duhovne vježbe za hrvatsko govorno područje. Ove smo godine imali tri seminara koja su držali fra Iko Mandulić, fra Ante Vučković i fra **Damir Pavić**. Ako bude sve u redu, do Nove godine planiramo osmisliti dugoročniji program koji će svim zainteresiranima biti prezentiran preko naše stranice kako bi ljudi na vrijeme mogli planirati svoj odmor ili duhovnu obnovu tijekom proljeća. Preko zime smo planirali duhovno-radnu terapiju, gdje će ljudi uz duhovnu obnovu i raditi, čistiti šumu, raditi nešto kvalitetno. Ciljano idemo na braniteljsku populaciju i oboljele od PTSP-a koji se često osjećaju odbačenima od sustava. Bit će s nama i jedan psihoterapeut koji će s njima razgovarati. Već imamo dvojicu takvih koji rade ovdje i primjećujemo pozitivne pomake u njihovim životima.«

Osim hodočasnika, otok svakoga dana posjećuje mnoštvo ljudi koji iz Korčule na svakih pola sata vožnje stižu taxi brodicama. Posjetitelji otoka mogu obići crkve u kojima se nalaze vrijedne umjetnine, pogledati umjetnička djela akademskih slikara **Emilije Karlavaris** i **Izvara Oreba**, a koja su izložena u Galeriji *Fra Bernardin Sokol*, izgrađenoj 2019. godine. Također mogu obići Križni put napravljen 1918. godine koji od samostana vodi do izbe pustinjača **San Diego Ivanovića**, za koga se zna da je na otoku živio 1368. godine, te posjetiti zavjetnu crkvu sv. Katarine koja se nalazi na najvišoj točki otoka.

Aleksandra Prčić

Ima li na Istoku nešto novo?

Poslije jedanaest godina »našeg domaćeg rata« ponovo se ratuje na tlu Europe. Formalno, u ratu su Rusija i Ukrajina, ali ako pogledamo malo šire, onda su u sukobu SAD kao zemlja predvodnica NATO-a i Rusija. Neki analitičari kažu da su SAD spremne ratovati s Rusima do posljednjeg Ukrajinca, a drugi, npr. bivši Predsjednik **Donald Trump**, javno kaže kako do rata ne bi ni došlo da je on ostao na vlasti i još dodaje da će »zbog **Baidenove** gluposti izbiti III. svjetski rat«. Nije baš neka perspektiva! No, prisjetimo se malo, mnogi to kažu: svijet je već imao jednu ovako ozbiljnu krizu zvanu »Kubanska raketna kriza« koja je započela 14. prosinca 1962. zbog balističkih raketa s atomskim glavama koje je SSSR počeo postavljati na novosagrađenim bazama na otok u susjedstvu (200 km) SAD-a. Trajala je kratko, dva tjedna, do 28. prosinca, a završilo se »neriješeno«: Rusi su povukli rakete. Rezultat je bio uspostavljanje direktne telefonske linije zvane i »vruća telefonska linija« između predsjednika SAD-a **Kennedyja** i tadašnjeg predsjednika Prezidiuma SSSR-a **Hruščova**. Ova linija i danas postoji, ali »Kubanska kriza« bila je mačji kašalj naspram današnje, jer ova traje od 16. srpnja 1990. kada je ukrajinski parlament Rada izglasao napuštanje SSSR-a i samoproglašio svoju neovisnost. Pozvala je vojnike iz Ukrajine koji su služili u drugim dijelovima zemlje da se vrate kući i ugasila rad u najvećoj atomskoj centrali u Černobilu (da SSSR trpi nedostak električne energije!). Tadašnji predsjednik SSSR-a **Gorbačov** protiv ovog nije želio preuzeti neke korake, jer je i sam bio opredijeljen za demokratske promjene i bio je tvorac »perestrojke«. Protiv njega i za zaustavljanje reformi 18. kolovoza 1991. pokušao je neuspjeli vojni puč, koji je trajao tri dana. Ubrzo nakon ovog događanja počeo je raspad SSSR-a; mnoge savezne države su proglasile neovisnost. Među njima i Ukrajina, koja je po drugi put 24. kolovoza ponovo proglasila neovisnost i približavanje zapadnim zemljama.

»Generalna proba ovog rata?«

Nakon trideset godina analitičari primjećuju kako ova današnja događanja i događanja prije trideset godina na prostoru naše bivše domovine imaju mnogo sličnosti. Jedino što ne znamo točno tko je bio tada, a i danas »redatelj i pisac scenarija«. Osobno mislim da su to tada i danas ponovo »velike« i sve moćnije Sjedinjene Američke Države, što je Trump indirektno i priznao. Kao i danas, i tada cijelom europskom kontinentu i EU nije bio u interesu raspad SFRJ. Tadašnjem predsjedniku savezne Vlade, **Anti Markoviću** nuđeno je članstvo u EU i novčana pomoć za rješavanje društvene i privredne krize koju je on počeo i rješavati. »Putujuća družina republičkih predsjednika« nikako se nije mogla dogovoriti ustro-

jiti li državu kao konfederaciju ili savez država. Tadašnje rukovodstvo Srbije odlučilo se za varijantu »riješimo ono što je ostalo neriješeno: 'svi Srbi u jednoj državi'«. Uostalom, ovo danas zamjeraju i **Vladimiru Putinu** kako želi da svi Rusi žive u jednoj državi, tj. u Rusiji. On je i rekao da se prilikom samoproglašenja Ukrajine nije vodila briga o značajnoj ruskoj manjini koja je živjela na Krimu i na teritorijima područja Donjecka, Luhanska, Hersona i Zapo-

Koje godine je snimljena ova fotografija?

rižja; koja su se ovih dana »referendumski izjasnili« da se žele priključiti Rusiji. Prve dvije oblasti su »samoproglašene« republike koje je Rusija priznala prije početka ove faze rata. Zato je započeo »ograničenu vojnu operaciju« radi zaštite ruske manjine. Prije trideset jedne godine, upravo za vrijeme vojnog puča protiv Gorbačova, krenula je akcija »oslobađanje« Vukovara (epilog znamo).

Tko je dobitnik rata?

Rat na teritoriju Ukrajine nije počeo ove godine. Njemu je prethodio građanski rat između pobunjenih oblasti Luhanska i Donjecka (»Donbas«) koji je izbio u svibnju 2014., okončan je 2014./15. s dva sporazuma: »Minsk I. i Minsk II.«. Ovaj drugi su potpisali i predstavnici EU: **François Hollande** i **Angela Merkel**, kao i tadašnji predsjednik Ukrajine **Petar Porošenko** i naravno Vladimir Putin. Sporazumom je predviđeno održavanje lokalnih izbora po budućem novom zakonu i »specijalni status« Donbasa. Ukrajina ove točke ugovora nije ispunila, a nije ni ukinula »zakon o upotrebi jezika« po kojem se na javnim mjestima i u javnoj komunikaciji može govoriti samo ukrajinski. Usput, upotreba materinjeg jezika je osnovno demokratsko ljudsko pravo. »Crvena marama« Rusiji bila je i to što je Ukrajina tražila prijem u EU, ali i u NATO, što je prema Putinu praktično značilo američke rakete na granici Rusije. A tko je trenutačni dobitnik? Možda govori činjenica da umjesto Rusije danas SAD opskrbljuju EU plinom koji je deset puta skuplji od ruskog.

Brand *Bunjevačkog kola*

Nije nimalo neuobičajeno za ovaj grad da se profesionalnim glumcima, ili čak čitavim glumačkim ansamblima, dodjeljuju najviša priznanja. Eto, primjerice, samo je ove godine u travnju predstava *Tri sestre* Kazališta *Dezső Kosztolányi* proglašena najboljom na 71. Festivalu profesionalnih kazališta Vojvodine, a nepunih pol godine kasnije, u rujnu, glumica Drame na srpskom Narodnog kazališta **Minja Peković** dobila je nagradu *Ljubinka Bobić*, koju dodjeljuje Udruženje dramskih umjetnika Srbije za ulogu u predstavi *Kus petlić*. Mogli bismo tako ovaj niz nagrađenih nastaviti retroaktivno i za svaku bismo godinu našli glumicu ili glumca, redateljicu ili redatelja, pa i cijeli ansambl, koji su na raznim festivalima dobili po neku nagradu i suštinsko obrazloženje za svaku od njih bilo bi kako iza svega stoji kombinacija napornog rada i urođenog talenta. Uz ovo bi za svih pet profesionalnih ansambala iz tri kazališne kuće u Subotici bilo pošteno dodati i kako je svaka od njih uredno financirana iz lokalnog proračuna, što ovi gradu vraćaju na najljepši mogući način.

U pozadini profesionalnog uvijek je postojao širok spektar kazališnog amaterizma, koji svoj prostor djelovanja najčešće nalazi u vidu dramskih sekcija pri kulturno-umjetničkim društvima. Za razliku od svojih profesionalnih »kolega«, članovi ovih ansambala svoj rad baziraju isključivo na entuzijazmu, slobodnom vremenu i vlastitom viđenju kazališne umjetnosti. Naravno, uz minimalnu ili najčešće nikakvu materijalnu nadoknadu za to što na koncu prirede užem krugu zahvalne publike u okviru kuće u kojoj djeluju. Ima, naravno, među njima – napose kada je riječ o mladima – i onih koji maštaju o tome da jednoga dana, nakon završene akademije, svoje umijeće pokažu i u okviru »pravog kazališta« kao glumci ili redatelji »s diplomom«. A zašto ne i pred filmskom kamerom? Imaju amaterske kazališne trupe i svoje festivale, gdje se druže i natječu, poput *Dadrasa* (Dani dramskog studija – *Deus ex machina*) u Subotici ili pak na Danima hrvatskog pučkog teatra u Hercegovcu (kod Daruvara) i još brojnih drugih sličnih manifestacija čiji je glavni cilj također promoviranje kazališne umjetnosti. Ali, za razliku od »sajmova umijeća« profesionalnih kazališta, ovi su festivali – kada je riječ o organizaciji, dakle novcu – gotovo uvijek popraćeni kao i njihov rad: dovijanjem i improvizacijom.

Sve navedeno u prethodnom pasusu mirne duše moglo bi se pripisati i potpisati i kada je riječ o predstavi *Avaške godine* Književno-teatarskog kružoka pri Hrvatskom kulturnom centru *Bunjevačko kolo*: nakon premijere prije dvije godine tek poneka repriza i još rjeđa gostovanja, u međuvremenu nova predstava (*Salon mame Tereze*) sa sudbinom sličnom kao i prva i eventualni planovi za novu. Na sreću – greška. *Avaške godine*, kako smo imali prilike čitati u prošlom broju *Hrvatske riječi*, gostovale su početkom listopada na 14. Danima hrvatskog teatra u

Vitezu (Bosna i Hercegovina), gdje su – zašto ne vjerovati redateljici **Neveni Mlinko** – doživjele toliki uspjeh da je publika na kraju predstave stojeći aplaudirala u znak priznanja i poštovanja za ono što su čuli i vidjeli u izvedbi Subotičana.

Budući da su i Subotičani – bar oni koji su imali sreću vidjeti ju – na sličan način reagirali nakon izvedbe *Avaških godina* početni dojam o tome kako ova predstava »treba živjeti« i izvan velike dvorane HKC-a *Bunjevačko kolo* i seoskih domova kulture samo je pojačan. *Avaške godine Milovana Mikovića*, onako kako su ih priredili Nevena Mlinko i članovi Književno-teatarskog kružoka, su pravi umjetnički brand *Bunjevačkog kola* i promicanje bunjevačke ikavice na suvremen, svjež i originalan način. Onako kako su to *Balade Petrice Kerempuha* kada je riječ o kajkavskom narječju u području književnosti; onako kako su to *Gruntovčani* ili *Velo misto* kada je riječ o kajkavšti-

ni ili čakavštini na filmu ili pak *Vuge*, odnosno *Singrlice* u glazbi. Dodatna prednost ove predstave je, ma kako to zvučalo, njena skromnost. Činjenica da se uz jednostavnu, ali maštovitu, scenu, vizualne efekte i glazbu ona može postaviti »bilo gdje« ne govori toliko o materijalnim mogućnostima koje zahtijeva (a ne zahtijeva) koliko o umijeću ove ekipe da i u krajnje skučenim uvjetima prikažu bit vrhunske umjetnosti kakvu je Miković zapisao, a Mlinko postavila.

Stoga i informacija da će *Avaške godine* imati prilike vidjeti i zagrebačka publika raduje isto koliko i nada da će to, čim prije, biti u mogućnosti i gledatelji i u drugim mjestima Hrvatske, Mađarske i Srbije. *Avaške godine* to bez ikakve sumnje zaslužuju, a za početak – bar onda kada su na programu gostovanja – staviti ih na repertoar subotičkog Narodnog kazališta. Test domaće publike zacijelo bi potvrdio opravdanost navedenih tvrdnji.

Z. R.

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je

2. Javni poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Republike Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2022. godinu

U cilju promicanja veza i jačanja suradnje Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske, očuvanja i jačanja nacionalnog identiteta, zaštite prava i interesa hrvatskih zajednica, očuvanja hrvatskog jezika, kulturnog stvaralaštva i baštine te poticanja hrvatskog kulturnog zajedništva, kao i pomoć ugroženim pojedincima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske i ugroženim pojedincima – povratnicima/useljenicima iz hrvatskog iseljništva/dijaspore, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je 2. Javni poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Republike Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2022. godinu.

Prijava projekata se obvezno podnosi u elektroničkom i papirnatom obliku. Prije nego se e-prijavni obrazac konačno spremi i pošalje putem računalnog sustava (poveznica: <https://eprijave-hrvatiizvanrh.gov.hr/>), potrebno je preuzeti prilog **Izjava prijavitelja o točnosti podataka** za neprofitne organizacije (A-kategorija), **Izjava prijavitelja o točnosti podataka** za fizičke osobe (B-kategorija), **Izjava prijavitelja o točnosti podataka** za ugrožene pojedince pripadnike hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske (C-kategorija), **Izjava prijavitelja o točnosti podataka** za ugrožene pojedince – povratnike/useljenike iz hrvatskog iseljništva/dijaspore (D-kategorija), ispisati te ovjeriti potpisom (osobe ovlaštene za zastupanje neprofitne organizacije/fizičke osobe/ugroženog pojedinca) i pečatom (ovjeravaju neprofitne organizacije). Potpisani i ovjereni (ukoliko je primjenjivo) dokument potrebno je učitati u sustav, a izvornik istoga pripremiti za slanje sukladno uputi niže. Neprofitne organizacije u papirnatom obliku putem pošte dostavljaju ovjerenu **Izjavu prijavitelja o točnosti podataka za neprofitne organizacije (A-kategoriju)** zajedno s uvjerenjem nadležnog suda, ne starijim od šest mjeseci, da se ne vodi kazneni postupak protiv osobe ovlaštene za zastupanje organizacije i/ili potvrdu da osoba ovlaštena za zastupanje organizacije nije pravomoćno osuđena za počinjenje kaznenog djela (izvornik ili njegova ovjerena preslika). Fizičke osobe u papirnatom obliku putem pošte dostavljaju vlastoručno potpisanu **Izjavu prijavitelja o točnosti podataka za fizičku osobu (B-kategoriju)** zajedno s uvje-

renjem nadležnog suda, ne starijim od šest mjeseci, da se ne vodi kazneni postupak protiv fizičke osobe i/ili potvrdu da fizička osoba nije pravomoćno osuđena za počinjenje kaznenog djela (izvornik ili njegova ovjerena preslika). Ugroženi pojedinci – pripadnici hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske u papirnatom obliku putem pošte dostavljaju vlastoručno potpisanu **Izjavu prijavitelja o točnosti podataka za ugrožene pojedince pripadnike hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske (C-kategoriju)** zajedno s uvjerenjem nadležnog suda, ne starijim od šest mjeseci, da se ne vodi kazneni postupak protiv prijavitelja i/ili potvrdu da prijavitelj nije pravomoćno osuđen za počinjenje kaznenog djela (izvornik ili njegova ovjerena preslika). Svu ostalu traženu dokumentaciju potrebno je učitati u sustav, prije nego se e-prijavni obrazac konačno spremi i pošalje putem računalnog sustava. Upute za popunjavanje e-prijavnog obrasca kao i popratni obrasci i izjave dostupni su u privitku. Ukoliko ste se već registrirali (prije travnja 2022. godine) i aktivirali Korisnički račun za prijavu na neki od ranijih natječaja/poziva putem računalnog sustava, s obzirom da je u primjeni nova aplikacija za prijavu, potrebno je ponovno provesti postupak registracije. Ukoliko prijavitelj – ugroženi pojedinac pripadnik hrvatskog naroda izvan Republike Hrvatske (C kategorija) nije u mogućnosti podnijeti prijavu u elektroničkom obliku, istu može podnijeti samo u papirnatom obliku putem Prijavnog obrasca C – papirnata prijava. Prethodno navedenu dokumentaciju potrebno je dostaviti preporučeno poštom na adresu: Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pantovčak 258, 10000 Zagreb, Republika Hrvatska, s naznakom »Za Javni poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Republike Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2022. godinu«. Rok za podnošenje prijava u elektroničkom i papirnatom obliku je 30 dana od dana objave Javnog poziva i traje zaključno do 3. studenog 2022. godine. Dodatne informacije mogu se dobiti na brojevima telefona: +3851/6444-653, +3851/6444-699 radnim danom u vremenu od 10:00 do 15:00 sati ili na e-mail adresi: programi-projekti@hrvatiizvanrh.hr.

Plansko ozelenjavanje Subotice

Zelenilo, prošlost i mi

Sve do 1938. godine gradske vlasti primjenjivale su plan zelenih površina, koji je poticao iz Austro-Ugarske

»Subotica je grad koji je već 1866. godine imao Statut o sađenju drveća na unutarnjem i vanjskom teritoriju, a u istoj godini o zelenilu u gradu i na Paliću brinuo je gradski vrtlar«, istaknula je prof. dr. **Viktorija Aladžić** na predavanju »Zelenilo, prošlost i mi«, koje je 7. listopada održano u Suvremenoj galeriji Subotice.

Vrbe za pustare i močvare

Aladžić je priču o subotičkom zelenilu počela s razdobljem naseljavanja raznih naroda na prostore Subotice nakon što je vojna granica pomjerena južnije.

»Godine 1743. proglašena je Subotica slobodnom komorskom varošicom, bio je to veliki atar koji se sastojao od 12 pustara koje je Santa Maria u to vrijeme imala. Ne znamo koje su šume bile autohtone na ovome području, ali iz historijskih dokumenata znamo da su stalno stizala pisma subotičkoj upravi i kasnije magistratu da se mora na teritoriju grada saditi drveće, zato što je u Suboticu od Kelebijskog jezera tekao jedan sustav vodotoka i prostor grada Subotice je bio vrlo močvaran, a okruženje uglavnom pustara, tako da zelenila skoro i da nije bilo. To je bio i problem osiguranja drva za ogrjev i za krovove kuća«, rekla je Aladžić i navela kako su prvo sađene vrbe kako bi se učvrstilo zemljište, jer je bio veliki problem s vlažnim i slanim zemljištima i stepama trave i trebalo je sav taj prostor kultivirati.

»Godine 1783. okolo grada nije bilo drveća nego vinogradi, stanovništvo koje se naseljavalo donijelo je ovdje vinovu lozu i koze. Početkom 19. stoljeća malo je stabala i zelenila, bilo je blata i prašine, a 1848. zasađeno je mnogo dudova na teritoriju grada. Također, početkom 19. stoljeća počinju hidoregulacijski radovi na teritoriju grada, uspješno se grade kanali da bi se odvela voda iz Rogine bare, a Paličko jezero ne bi postojalo da se ne puni vodom iz tih kanala, ali problem je što smo kanalizaciju prikopčali na te kanale i zaprljali vodu.«

Statut o zelenilu

Aladžić je rekla kako je Subotica grad koji je već 1886. imao Statut o sađenju drveća na unutarnjem i vanjskom teritoriju Grada, a da se drvoredi počinju saditi poslije 1876. kada su popločani glavni pravci koji prolaze kroz Suboticu.

»U velikoj mjeri se vodi računa o zelenilu u Subotici i u okolici, sve šume koje i danas postoje, Radanovačka, Kelebijska, Daščanska, sve je sađeno u to vrijeme. Sve do 1938. godine gradske vlasti su primjenjivale isti Statut-pravilnik iz doba Austro-Ugarske, plan zelenih površina, koji je također potjecao iz Austro-Ugarske. U to vrijeme nakon I. svjetskog rata forsirala se ideja o zdravom tijelu, gradio se Sokolski dom, ljudi su već u cijeloj Europi prihvaćali norme u svezi zelenila po glavi stanovnika u gradovima, to se već tada pokazalo neophodnim, jer je u ranijim razdobljima, naročito u industrijskim gradovima, došlo do totalnog zagušenja i shvaćeno je da grad mora imati odgovarajuću količinu zelenila. Tijekom II. svjetskog rata jako puno zelenila je u gradu posječeno i oko grada i poslije rata pokušao se napraviti skromniji plan zelenila. Počeli su planirati Suboticu kako je to činjeno ranije i taj građevinski pravilnik iz 1938. veoma je sličan onom iz 1882. Znači, postojala je tendencija i koncept da se Subotica nastavi planirati u svezi zelenila na isti način. Međutim, to se nije dogodilo zato što je ideologija izvršila pritisak da se krene u novo planiranje, da se planira na socijalistički način izgradnje grada za novu radničku klasu i da se izbriše sve što je obilježje bivšeg vremena«, rekla je Aladžić i navela kako se male kuće »protjeruju«, gdje ima puno zelenila i gdje je život daleko pristojniji i više odgovora ljudskim bićima nego živjeti u stambenim zgradama.

Drveće, zelenilo pročišćava zrak, zadržava vlagu, daje hranu i sklonište životinjama. Danas se u zapuštenim prostorima u velikim gradovima prave »džepni parkovi«. I pokazalo se da su oni veoma korisni, postoji sve veća svijest o tome koliko je zelenilo važno.

»Zelenilo je jako važno za naše mentalno i fizičko zdravlje, kao i za tlo u kojemu postoje mikroorganizmi koji su važni za naš crijevni trakt. Isto tako zelenilo izaziva lučenje serotonina u mozgu, vrtlarstvo izravno izaziva sreću, udišu se mikroorganizmi koji izazivaju stvaranje hormona sreće u našem mozgu«, zaključila je Aladžić.

Z. Sarić

V MEĐUNARODNI ● FESTIVAL TRADICIJSKOG PJEVANJA

HKC "Bunjevačko kolo", Svečana dvorana Centra,
Preradovićeva 4

15. 10. 2022.

18 SATI

REPUBLIKA HRVATSKA
Središnji državni ured za Hrvate
izvan Republike Hrvatske

Nadbiskup Hočevar krstio sedmo dijete u obitelji Bako

Otvorenost daru života

U nedjelju, 9. listopada, župnu zajednicu sv. Josipa Radnika u Đurđinu pohodio je beogradski nadbiskup i metropolit mons. **Stanislav Hočevar**. Nadbiskup je tijekom svečane nedjeljne euharistije podijelio sakrament krštenja **Tereziji Bako**, sedmom djetetu u obitelji **Bojana i Suzane Bako**. U svojoj propovijedi nadbiskup je istaknuo radost zbog dolaska u rodnu župu Sluge Božjega o. **Gerarda Tome Stantića** te obećao da će nastaviti promovirati glas o njegovom svetačkom životu. Potom je protumačio važnost krštenja koje nije sadržano samo u vanjskoj ceremoniji nego se ono ponajviše očituje u onoj nevidljivoj Božjoj milosti koja silazi na dušu novokrštenika. Novokrštenik postaje sposoban svoju volju usmjeriti prema sjedinjenju s Božjom voljom. »Otvorenost daru života«, rekao je nadbiskup, »važna je poruka današnjoj zapadnoj civilizaciji koja svoj napredak vidi samo u tehničkom dostignuću, dok ono prvotno što je Bog podario čovjeku, a to je sudjelovanje u stvaranju novog života, ostaje zanemareno te se pokušava posve izbaciti iz misli suvremenog čovjeka«.

Svoju homiliju nadbiskup je zaključio sa željom da novokrštenica bude ljubav u srcu Crkve kako je to željela sv. Terezija od Djeteta Isusa čije ime nosi.

Na koncu sv. mise župnik vlč. **Daniel Katačić** zahvalio je mons. Hočevaru na spremnosti da s njegovom župnom zajednicom proslavi ovaj važan dan. Djeca iz župne zajednice pozdravila su nadbiskupa pjesmom na čast sl. b. ocu Gerardu *Zvезда nova zasjala* uz tamburašku pratnju.

Potom su sestre novokrštenice recitirale pjesmu o obitelji i uručile nadbiskupu prigodan dar. Župna zajednica u Đurđinu raduje se što je ove godine imala prigodu istim povodom dva puta ugostiti visoke crkvene prelate (u korizmi je pokojni subotički biskup Večerin krstio sedmo dijete u obitelji **Jasne i Zdenka Dulića**). Bojan i Suzana u braku su 12 godina tijekom kojih im je Bog podario sedmero djece: **Mateu** (11 god.), **Anu** (9), **Mariju** (8), **Sofiju** (6), **Veroniku** (4), **Lazara** (2) i četveromjesečnu Tereziju. Članovi su neokatekumenske zajednice, a cijela obitelj aktivna je u župnoj zajednici. Djeca također sudjeluju u sekcijama Hrvatskog kulturnog društva *Đurđin* i pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku te tako čuvaju od zaborava svoj vjerski, kulturni i nacionalni identitet.

D. K.

Nastavak projekta Erasmus+ K2 »Povratak korijenima« u Subotici

Učenje kroz igru

Cilj projekta je da se bogata tradicija naših predaka prenese na mlađe generacije. Oni sa svojim vršnjacima razmjenjuju svoja znanja i iskustva, uče čuvati nematerijalnu kulturnu baštinu, uče o hrvatskom narječju, kaže Sanja Dulić * Cijeli projekt financiran je od Agencije za mobilnost i programe Europske unije

Nakon susreta učenika gradišćanskih, moliških te bunjevačkih Hrvata i učenika iz Bakra (Hrvatska), koji je održan proljetos u Bakru, ovog tjedna su se u okviru projekta Erasmus+ K2 »Povratak korijenima« u Subotici susreli učenici-vršnjaci iz Italije, Austrije, Hrvatske s ovdašnjim učenicima koji pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku.

U okviru ovog projekta od 10. do 14. listopada održano je više radionica, kao što su slamarska, radionica za pravljenje lutaka od kukuruzovine, radionica za pucanje bičem, kuharska, likovna i radionica izrade starih igara, a napravljene su i narukvice prijateljstva. Učenici su u Subotici posjetili Franjevačku crkvu, Gradsku kuću i Sinagogu, djeca su bila i na izletu u Novom Sadu, gdje su

posjetila Petrovaradinsku tvrđavu, kuću bana Jelačića i Crkvu Imena Marijinog, a posjetila su i ZOO vrt na Paliću.

Očuvanje nematerijalne kulturne baštine

»Na ostvarivanju ovoga projekta počeli smo raditi prije dvije godine, ali zbog korone smo bili spriječeni krenuti u konkretnu realizaciju, te će iz tih razloga projekt trajati tri godine. I ovaj susret učenika održan je u cilju očuvanja baštine, kulture i jezika. Zajedničkim aktivnostima izrađujemo razlikovni rječnik s dječjim ilustracijama, koji će naknadno biti tiskan. Odabrali smo 50 riječi, a svatko je od njih napisao kako se na njihovom narječju govori ista riječ. Djeca su od svojih najbližih sakupljali riječi, stare pjesme, načine dječjih igara, ali i recepte. Radimo i na našoj tradicijskoj kuharici, koja će se također tiskati«, kaže učiteljica u subotičkoj Osnovnoj školi Ivan Milutinović **Sanja Dulić**.

»Cilj projekta je da se bogata tradicija naših predaka prenese na mlađe generacije, a da oni sa svojim vršnjacima razmjenjuju svoja znanja i iskustva, uče čuvati nematerijalnu kulturnu baštinu, uče o hrvatskom narječju. Čeka nas na proljeće odlazak u Italiju i Austriju, gdje nastavljamo s aktivnostima u svezi ovog projekta. Cilj projekta je i da djeca ostanu prijatelji i dalje, nakon završetka ovog projekta«, kaže Sanja Dulić.

po osam učenika, također u pratnji tri učitelja. Četiri škole našle su se kao partneri u ovom projektu. Kada od partnera u projektu ti partneri postanu i prijatelji, to je ono pravo. Jutros sam rekla kolegici da se svaka sekunda koju smo provele pišući projekt zaista isplatila, jer evo koliko su djeca vesela i koliko uče od drugih i saznaju jedni o drugima.»

Tanja Dulić, učiteljica u

subotičkoj Osnovnoj školi *Ivan Milutinović*, kaže kako je dragocjeno što se na ovom susretu djeca upoznaju i s tradicijskim igrama za djecu.

»Kod nas se ovdje tradicijske dječje igre održavaju u okviru *Dužijance malenih*. Neki dijelovi su i sada predstavljeni, kao što su igre prenošenje vode, nošenje jaja u žlici, pucanje i gađanje praćkama s krpenjačama. Učenici su sami napravili krpenjače. Jedna od igara u radionici je bila i slaganje puzzle, na kojoj se nalaze dijelovi koji su potrebni risarima za košenje žita. Dakle, djeca uče kroz igru, kroz zabavno-edukativni program. Ovdje su djeca iz viših razreda, znači od četvrtog do osmog. Na Paliću ćemo imati dvije radionice: izrada starih društvenih igara, radit će se igra mice tj. *mlyn*, to ćemo raditi od čepova, a druga je igra *iks-oks*, koja će također biti izrađena od čepova. Uslijedit će i zajednički rad na kartonu, gdje će od zrna kukuruza i suncokreta djeca napraviti glavice suncokreta, što će biti simboličan zajednički rad«, kaže Tanja Dulić.

Ž. V. i Z. S.

Zabavno-edukativni program

Ksenija Litović, koordinatorica ovog projekta, učiteljica u Osnovnoj školi *Bakar*, naglašava kako je cijeli projekt financiran od Agencije za mobilnost i programe Europske unije. Vrijednost mu je oko 120.000 eura, a to je novac kojeg škole ne bi mogle priuštiti za ovaj projekt. Taj novac je raspodijeljen na četiri škole, a kada projekt bude završen, napisat će se završno izvješće, jer se svaki euro pravda.

»Zamislili smo da se djeca druže, igraju te da nauče više o hrvatskoj kulturnoj baštini i jeziku. Na kraju ćemo izraditi zajedničku slikovnicu, koja će pratiti cijeli projekt, kuharicu s tradicionalnim receptima iz svake regije i rječnik koji će obuhvatiti riječi na hrvatskom književnom jeziku, čakavskom narječju, na tzv. jeziku 'nanašo', te na jeziku gradišćanskih Hrvata i na dijalektu domaćina ovog susreta, ovdašnjih Hrvata. Naše kolege iz Austrije su zadužene za video uradak. Na našim susretima u Bakru je sudjelovalo po deset učenika iz svake škole u pratnji tri učitelja, a ovdje u Subotici, a potom i u Austriji i Italiji bit će

Naši gospodarstvenici (CXVIII.)

Od dječaćkog sna do vlastite firme

Kamera me je privukla negdje u nižim razredima osnovne škole. Svaki put kada bih je vidio, bio sam njom fasciniran i maštao sam o tome da ću jednog dana i ja biti snimatelj. Ima dosta snimatelja, ali ima i dosta posla, tako da se ne može govoriti o nekoj zasićenosti tržišta u tom smislu i za sve koji se ovim bave ima posla, barem što se Subotice i okolice tiče

O d prvog susreta s kamerom, koji se dogodio u nižim razredima osnovne škole, **David Dujak** maštao je da jednog dana i on u svojim rukama drži ovu, za njega fascinantnu alatku i snima makar iz zabave. Taj dječaćki san ne samo da mu se ostvario već je uz veliku i nesebičnu pomoć bliskih suradnika naučio profesionalno raditi s njom da bi prije oko tri mjeseca, kao 23-godišnjak, u Subotici otvorio svoju firmu za snimanje *Dankl media*.

Kroz objektiv fotoaparata te kamere

Oduševljenost kamerom pratila je Davida kroz njegovo odrastanje, međutim, u srednjoj školi, negdje sa 17 godina, prvo se počeo baviti fotografiranjem.

»Jeste da me je prvo privukao video, ali budući da je jednostavnije, počeo sam s fotografiranjem i to osamnaestih rođendana, matura, manjih svadbi. Kasnije, kada sam odlučio baviti se snimanjem, trebalo mi je dosta vremena naučiti to, ali sam imao sreće jer sam imao dobre, posvećene i strpljive mentore.

Kamera me je privukla negdje u nižim razredima osnovne škole (išao sam u OŠ *Matko Vuković*, u hrvatski razred), kada je predstave koje smo

gledali dolazio snimati **Zvonimir Sudarević** sa svojim sinom **Martinom**. Svaki put kada bih vidio kameru bio sam njom fasciniran i maštao sam o tome da ću jednog dana i ja biti snimatelj. I eto igrom slučaja, poslije toliko godina, moja mama **Klara**, koja se bavi i fotografiranjem i snimanjem, sada živi sa Zvonimirom, koji me je svemu tome i naučio i koji mi je prvi mentor. Drugi mentor mi je vlasnik firme *Su video* **Srđan Simijanović**, koji me je uveo u ovu priču te pomogao i pri otvaranju firme«, kaže David, čija firma nosi naziv po njegovom nadimku iz srednjoškolskih dana.

»Poduzetnička firma za snimanje otvorena je 13. srpnja pod nazivom *Dankl media*. Dankl je moj nadimak iz srednjoškolskih dana, a nastao je iz prezimena – D(ujak), pa je u prijevodu na engleski D(ankl), s tim da je *uncle* napisano kako se izgovara. Bavim se snimanjem glazbenih i drugih događaja, svadbi, rođendana, matura, reklama, korporativnih videa (promotivni videi za firme, poduzeća, tvornice), spotova, filmova... Trenutno sam jedini zaposlen u njoj, a najviše surađujem s *Cro mediom* (Zvonimir Sudarević), te sa spomenutim *Su videom*. Nedavno sam počeo surađivati i s momcima iz *Pro medie* iz Ade koji imaju firmu za rentiranje opreme. S njima sam imao priliku prvi put ići na filmski set gdje sam bio prvi asistent za snimanje jednog studentskog igranog filma, što mi je bilo nezaboravno i izazovno iskustvo jer sam prvi put radio s tako suvremenom i za rad zahtjevnijom opremom.«

Što se tiče njegove vlastite opreme, trenutno raspolaže s kamerom i računalom za montiranje materijala, a oko ostale neophodne opreme pomažu mu njegovi suradnici. Naravno, kako ističe David, većinu novca koji bude zaradio u budućnosti planira uložiti u nabavu što kvalitetnije opreme koja mu nedostaje.

»Posljednje ulaganje bilo je u mnogo bolji monitor, jer mi je važno da uneseni materijal mogu obraditi što profesionalnije. Imam sreću što mi Zvonimir često izlazi u susret sa svojom kamerom, a budući da sam nedavno počeo raditi svadbe, on mi dolazi kao pomoćni snimatelj, a snima i dronom. Nijedno ulaganje u ovu opremu nije malo, ali polako idem u tom pravcu.«

David Dujak najviše posla ima u Subotici i okolici, ponekad u Beogradu gdje uglavnom snima intervju ili reklame za firme, a najdalje gdje je do sada bio je Stara planina.

»Nedavno sam išao na Staru planinu s kolegom iz Ade s kojim sam radio na filmu, a koji je morao ići tamo snimati dronom također za potrebe nekog filma. To je također bilo jedno nezaboravno iskustvo kada smo u tri ujutro krenuli džipovima od jednog sela i kroz šumu do najvišeg planinskog vrha u Srbiji Midžor da snimimo 'golden hour', tj. izlazak sunca koji je bio između pola 6 i 6. Ovdje sam napravio i prekrasne fotografije.«

Studiji, usavršavanje, reklamiranje...

David je završio Srednju medicinsku školu u Subotici, a trenutno je na drugoj godini Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu, smjer inženjerski menadžment.

»Ovaj fakultet nema izravne veze sa snimanjem, ali je dijelom usko povezano, jer ima dio vezan za marketing kao i multimediju, što je podsmjer na mom smjeru. Sa Srđanom Simijanovićem dosta surađujem u pravljenju reklama tako da ono što naučim na fakultetu mogu primijeniti u praksi. Tijekom radnog tjedna sam u Novom Sadu, ali ako ima potrebe za nekim snimanjem, obavim to gdje god da je i vratim se, tako da su mi stvari uvijek neraspakirane. Vikendima sam uglavnom u Subotici i na raspolaganju za snimanja«, kaže on.

Kada je u pitanju neko dodatno stručno usavršavanje, David ističe da na tome radi konstantno.

»Učim puno od ljudi koji su dugo u ovom poslu, na Youtubeu ima jako puno poučnih videa koje redovito pratim, često gledam neke filmove za koje je navedeno da su jako dobro odrađeni u tom snimateljskom smislu pa ih do tančina izanaliziram.«

Što se tiče samoreklamiranja, ono, kako dodaje, uglavnom ide po preporuci, tj. po principu »od usta do usta«, što mu se za sada pokazalo kao dosta uspješno i dovoljno. Ipak, trudi se konstantno biti prisutan na društvenim mrežama.

»Postavljam neke moje radove po društvenim mrežama i videe na Youtube i oni su na neki način moja reklama. Jako pazim što ću staviti i budući da sam malo perfekcionista, čim mi se malo nešto ne sviđa, to neću staviti pa se u jednom trenutku dogodilo da mi je Instagram bio prazan. No, trudim se uvijek s nečim biti prisutan, odnosno vidljiv, kako bi netko tko bi me volio angažirati mogao vidjeti moj dosadašnji rad, tj. moju kvalitetu. Do sada jedina reklama na kojoj sam radio jesu moje vizit karte.«

Pitali smo Davida i kakva je situacija na tržištu po pitanju potrebe za uslugama snimanja.

»Sve više raste potreba za ovakvim uslugama, posebice kada su firme u pitanju. One posebno obraćaju pažnju na marketing i na svoj imidž i kako se počeo razvijati digitalni marketing tako ima više potrebe i za snimanjem. Ima dosta snimatelja, ali ima i dosta posla, tako da se ne može govoriti o nekoj zasićenosti tržišta u tom smislu i za sve koji se ovim bave ima posla, barem što se Subotice i okolice tiče. A tu, osim za snimanja za potrebe firmi, ima potražnje i za snimanjem svadbi. Nas nekoliko snimatelja odavde smo u stalnom kontaktu (i putem viber grupa) i ako je potrebno uskačemo jedno drugom za pomoć ili odradimo posao koji je ponuđen onom drugom.«

Mladi poduzetnik David Dujak pun je planova za budućnost, koji će se, vjerujemo, zahvaljujući njegovom elanu, energiji, kao i potpori njegovih suradnika sasvim sigurno i ostvariti.

»Plan mi je, uz ovu postojeću, osnovati i firmu za fotografiranje i kao i onu za marketing. Volio bih otvoriti i studio, a sve to bi bilo u Subotici, jer ovdje vidim potencijala za to, ovdje su i moji najbliži suradnici Zvonimir i Srđan čija mi pomoć jako puno znači. Puno razmišljam o svemu, volio bih da se to ostvari u neko skorije vrijeme, ali ima još dosta posla do toga.«

I. Petrekanić Sič

Foto: Klara Dujak

Likovna kolonija u Sonti

SONTA – Jedna od aktivnosti KPZH-a *Šokadija* iz Son-te je i njihova jednodnevna likovna kolonija. Šesnaesti saziv kolonije održan je protekle subote u tom mjestu. Gosti su im, kako kažu, bili slikari koji već dugi niz godi-

na sudjeluju u njihovim kolonijama, ali i neka nova lica: njihov bivši sumještani **Josip Dekan**, koji sada živi u Hrvatskoj, **Cecilija Miler** iz Sombora, novo lice, **Erika Kiš** iz Lemeša, domaće Sončanke **Svetlana Zec** i **Ana Tudor**.

Sudionici su stvarali u inspirativnom prirodnom okruženju, na salašu **Spomenke** i **Zvonka Kuruca**, a kolonija je zaključena u *Šokačkoj kući*, u ugodnom raspoloženju i druženju, s neizostavnim ribljim paprikašom.

Gubec na Susretu manjina

LUDBREG – Prošloga tjedna održan je *Susret manjina* u *Ludbregu*, projekt koji je sufinanciran od EU u okviru programa *Europa za građane*. Riječ je o međunarodnom projektu na koji je Grad Ludbreg aplicirao sa svojim partnerima iz Hrvatske, Crne Gore, Srbije, Mađarske i Slovenije s ciljem poticanja građana na dublje razmišljanje o položaju manjina u svojim sredinama i kako taj položaj poboljšati. Jedan od partnera u projektu je i HKPD **Matija Gubec** iz Tavankuta, čiji su članovi također sudjelovali u trodnevnom programu *Susreta manjina*. Ovom prigodom potpisan je i Memorandum o bratimljenju partnera u projektu. Održane su i radionice na kojima je svaki od partnera predstavio položaj manjina u svom društvu te iznio primjere dobre prakse u tom području.

Croart kod gradišćanskih Hrvata

PLAJGOR – Slikari iz subotičke HLU *Croart* boravili su na četverodnevnoj likovnoj koloniji u Plajgoru (Mađarska) koja se organizira u spomen likovnom umjetniku **Lajošu**

Brigoviću. Boravili su tamo na poziv hrvatskih samouprava triju sela središnjeg Gradišća u Mađarskoj: Plajgora, Hrvatskog Židana i Prisike. Nastavak je to započete suradnje *Croarta* s gradišćanskim Hrvatima iz 2018. koju je omela pandemija koronavirusa. Sjedište kolonije bio je spomen dom *Meršičeva hiža* u Plajgoru. Sudionici likovne kolonije imali su prigodu upoznati se kako s radom kulturnih udruga tako i s mnogobrojnim sakralnim i kulturnim znamenitostima triju susjednih sela i okolice. Posljednjeg dana kolonije, 9. listopada, u Kulturnom domu u Prisiki priređena je izložba nastalih djela kojoj su prisustvovali mnogobrojni građani triju susjednih sela. Zahvalni domaćini izrazili su želju za nastavkom ovakve suradnje i iduće, 2023. godine.

250 godina golubinačke župe

GOLUBINCI – Župa sv. Jurja, mučenika u Golubincima proslavit će u subotu, 15. listopada, 250 godina od svoje uspostave. Svečano liturgijsko slavlje, s početkom u 11 sati, predvodit će u zajedništvu sa svećenicima Srijemske i drugih (nad)biskupija srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović**.

Divojački vašar u Somboru, Hrvati u Kukujevcima

8. listopada 1940. – *Hrvatski dnevnik* pod naslovom *Divojački vašar* – prastari običaj Bunjevaca Hrvata piše o uspješnoj priredbi seljačko-omladinske sekcije HKD-a *Miroljub*, koja je održana 6. listopada u prostorijama Hrvatskog doma u Somboru. Priredbu je otvorio predsjednik HKD-a *Miroljub Antun Matarić*. Nakon toga uslijedila je zabava i veselje sa šaljivim programom. Na priredbu je došao veliki broj seljaka iz cijele okolice Sombora i lijepi broj hrvatske inteligencije. Među inim bio je tu mjesni prvak, odvjetnik **Grga Vuković** sa svojom suprugom. »Divojački vašar« je, kako piše list, »prastari običaj Bunjevaca Hrvata ovih krajeva, koji se drevnom tradicijom održava svake godine na dan sv. Franje«. U nastavku objašnjava: »Za taj se dan vrše među omladinom velike pripreme, šije se novo ruvo, jedno ljepše od drugoga, a sva omladina, pa i ona, koja godišnje jedanput dolazi u grad, dolazi na ovu priredbu. Tu se za vrijeme plesa upoznaju momci i djevojke, a roditelji ih znatiželjno promatraju birajući, tko bi im bio najpovoljniji za snahu, dotično zeta.... Ova poznanstva većim dijelom svršavaju o Božiću pred oltarom«.

8. listopada 1940. – *Hrvatski dnevnik* piše o Kukujevcima. Opisuje ga kao »veliko napredno selo, koje leži pod obroncima Fruške gore na najistočnijem dijelu banovine Hrvatske, na željezničkoj pruzi Zagreb – Beograd«. U nastavku piše da u Kukujevcima živi oko 3.000 Hrvata »koji su listom pristaše HSS«. O prometu piše da je »veoma živ«, jer selo »leži na glavnoj željezničkoj pruzi i cesti Zagreb – Beograd«. Općinska uprava je u rukama HSS-a na čelu s načelnikom **Petrom Gajdašićem**. U selu djeluje Seljačka zaštita (partijska vojska HSS-a), koja broji 200 članova. Od zgrada izdvaja se Hrvatski dom, koji je svečano posvećen 1939. »Tik do Hrvatskog doma u zajedničkom dvorištu, smještena je u jednoj manjoj posebnoj zgradi Hrvatska čitaonica«, napominje list.

9. listopada 1931. – *Jugoslavenski dnevnik* piše da je 1. listopada u predvorju Gradske kuće u Subotici akademski slikar **Andrija Kujundžić** priredio svoju kolektivnu izložbu radova rađenih u masnoj boji, pastelu i akvarelu. Naslikao je između ostalog portret gradonačelnika Subotice **Selimira Ostojića**.

10. listopada 1962. – *Subotičke novine* donose kratke životopise **Balinta Vujkova** i **Matije Poljakovića**.

11. listopada 1913. – *Neven* piše da je subotička školska stolica održala 5. listopada sjednicu na kojoj je gradonačelnik **Károly Biró** odbio uvrstiti u dnevni red prijedlog **Paje Kujundžića** o hrvatskom jeziku.

Kako voli dr. Biró Bunjevce?

Ili škulska stolica.

U nedilju na 10 sati kada su učitelji u zanatlijskim i šegrtskim školama, kada popovi najviše imaju posla u crkvi, držala je subotička šk. stolica sidnicu. Naoružala se strašno. Došlo je općinara više neg ikad. Dozvan je Flatt dr. kraljevski notaroš, koji je i naočalima tražio taj važan pridmet u

12. listopada 1912. – *Neven* piše da je Hrvatska zemaljska banka d. d. Podružnica u Subotici uredila svoje nove prostorije u kući **Nedeljković** »prika puta od pošte i od Népbanke«.

— Hrvatska Zemaljska Banka d. d. Podružnica u Subotici, prije Zemljodilska Štedionica d. d. uredila je svoje nove prostorije u kući Nedeljković priko puta od pošte i od Népbanke te se sada seli u njih pa će ovih dana svoje poslovanje u njima već odpočeti. Nove prostorije su jako krasne te će biti kud i kamo veće nego dosadašnje. Banka nije štedila nikakvog troška, da nabavi sebi prema svojoj veličini sasvim dostojne i sjajne lokale. Uvedeno je centralno grijanje sa toplim zrakom, što je u Subotici

13. listopada 1928. – *Hrvatske novine*, glasilo Vojvođanske pučke stranke, optužuju HSS za usud Subotičana. Piše da Subotičani trebaju zahvaliti radićevcima (HSS-u) »što nemaju Bunjevca poslanika, već im **Makro Jurić** vedri i oblači – i smračiva«.

14. listopada 1921. – *Neven* piše o slučaju mladog hrvatskog učitelja **Geze Temunovića**. On je radio u subotičkoj »kerskoj« školi. Međutim, poslije odslužene vojne dužnosti bolovao je više tjedana. Mjesec i pol iza početka školske godine ministar prosvjete i policije **Svetozar Pribičević** razmijestio ga je u Sentu, u »Gunaroš, jedan surduk, 20 km daleko od svake prometne točke, među čisto mađarsku djecu«, dok su na njegovo mjesto postavili »jednog Srbina, među čisto bunjevačku djecu«.

XXI. DANI HRVATSKE KNJIGE I RIJEČI

dani Balinta Vujkova
19. – 22. X. 2022.

Dani
hrvatske knjige
i riječi
Dani
Balinta Vujkova

Program:

srijeda, 19. 10. 2022. u 16 sati

OŠ „22. oktobar“ **Monoštor**

Program: Narodna književnost u školi
– *Storytelling*

19 sati

KNJIŽEVNI SALON – Dom kulture **Monoštor**

Predstavljanje knjige Željka Šeremešića

Buđenja riči i Knjiške produkcije *Od Dana do Dana*

četvrtak, 20. 10. 2022. u 13 sati

HKC „Bunjevačko kolo“ **Subotica**

Program: Narodna književnost u školi u čast

Balinta Vujkova – Dide

za djecu u vrtiću i osnovnoj školi

u 18:30 sati

Gimnazija „Svetozar Marković“ **Subotica**

Program: *Storytelling* za srednjoškolce/mlade

petak, 21. 10. 2022. od 9 do 14

subota, 22. 10. 2022. od 9 do 12

ZNANSTVENO-STRUČNI SKUP KNJIŽNIČARA

– *Storytelling*

Gradska knjižnica **Subotica**

petak u 14:30 sati

POLAGANJE VIJENCA NA BISTU BALINTA VUJKOVA

Park iza Gradske kuće, Trg slobode 1, **Subotica**

petak, 21. 10. 2022. u 19 sati

MULTIMEDIJALNA VEČER

HKC „Bunjevačko kolo“ **Subotica**

DODJELA NAGRADE HRVATSKE ČITAONICE

ZA ŽIVOTNO DJELO NA PODRUČJU KNJIŽEVNOSTI

RUŽI SILAĐEV

DODJELA NAGRADE

Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata:

„EMERIK PAVIĆ“

za najbolju knjigu u 2021. godini

„TOMO VEREŠ“ za najbolju knjigu znanosti
i publicistike 2019. – 2021.

Nastup gostiju iz Osijeka, Monoštora i Subotice

Program podržali:

Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije, Grad Subotica, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu, Hrvatsko nacionalno vijeće, Osječko-baranjska županija, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama

Suorganizatori: Hrvatska čitaonica Subotica, Gradska knjižnica Subotica, Zagrebačko knjižničarsko društvo, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatsko nacionalno vijeće

Organizacijski odbor: Katarina Čeliković (predsjednica), obitelji Vujkovi, Bernadica Ivanković, Tomislav Zigmanov, Alka Stropnik, Dorja Mučnjak, Eszter Berényi, Margareta Uršai, Zlatko Romić, Klara Dulić Ševčić, Dajana Šimić

REPUBLIKA HRVATSKA
Veleposlanstvo Republike Hrvatske
u Republici Srbiji

Ne idi daleko – nova predstava subotičkog Dječjeg kazališta

Univerzalna antiratna poruka

Dječje kazalište u Subotici ima novu predstavu. U pitanju je *Ne idi daleko* koju je, po vlastitome tekstu, režirala redateljica iz Hrvatske **Tamara Kučinović**.

»Predstava je o ratu, ali prikazana na jedan suptilan i nježan način. Govori o posljedicama rata na jednu obitelj, kako ju on posljedično razara. Otac odlazi u rat, nema ga tri godine, i po povratku sve se mijenja, on postaje drugi čovjek«, kaže Kučinović.

»Bilo koja obitelj«

Priča nosi univerzalnu antiratnu poruku, a, nažalost, aktualna je i danas.

»Obitelj iz priče može biti bilo koja obitelj na koju je rat ikada utjecao, bilo gdje na Zemlji i bilo koje godine. A poruka je da svaki rat treba odmah stati, te da se ljudi koje je rat izmijenio mogu i trebaju voljeti, jer jedino tako mogu biti ono što su bili prije rata«, kaže redateljica.

Predstava *Ne idi daleko* namijenjena je djeci uzrasta deset godina i starijoj. Budući da se radi o veoma ozbiljnoj temi, Kučinović dodaje kako je tijekom dosadašnjeg rada u dječjem teatru došla do zaključka da »djeca mogu puno više podnijeti nego što mi mislimo« te smatra da kazalište za djecu treba razvijati u tom smjeru.

Probuditi empatiju

Ravnateljica Dječjeg kazališta **Márta Árokszállási** zadovoljna je njihovom najnovijom predstavom, odnosno gostovanjem redateljice Kučinović u toj teatarskoj kući.

»Tamara Kučinović je redateljica čiji rad izuzetno cijenim, i vidjevši neke njezine prethodne predstave vrlo sam bila nestrpljiva da je dovedemo u Suboticu, da i ovdje prikaže i ostavi trag umjetnosti koji nosi u sebi. Sretni smo da je Subotica prvi grad u kojem režira u Srbiji, a predstava je nažalost u skladu s aktualnostima koje živimo. Imali smo hrabrosti svi zajedno napraviti jednu predstavu koja bi trebala, negdje bar s pozornice, vrisnuti poruku o tome koliko je besmisleno stupati u bilo koje ratove. To je naš mali doprinos miru, uz želju da u ljudima probudimo empatiju, podignemo svijest o posljedicama rata«, kaže Árokszállási.

I ostatak autorskog tima je iz Hrvatske: asistentica režije i dramaturginja je **Matea Bubić**, skladatelj je **Petar Eldan**, a scenograf **Davor Molnar**. Naracija iz off-a (koju kazuje redateljica Kučinović), a koja čini gotovo sav tekst u predstavi, na hrvatskom je jeziku.

Zbog uzrasta kojem je namijenjena, predstava će najvjerojatnije biti igrana u popodnevним satima. Broj mjesta ograničen je na stotinu gledatelja. Informacije o terminima igranja ove predstave možete naći na Facebook stranici kazališta: *suteatarzadecu*.

D. B. P.

Hosanafest 2022.

Bogu na slavu, ljudima na radost

»Možemo s ponosom reći i da smo međunarodni, ali i ekumenski festival, a uz to i humanitarnog karaktera. Ovom prilikom je za obitelj u potrebi s bolesnim djetetom prikupljeno 45.550 dinara«, kaže vlč. dr. Marinko Stantić

Među petnaest novih duhovnih pjesama sudionici ovogodišnjeg, XVII. *Hosanafesta* odabrali su najboljeg među sobom – glavnu nagradu osvojio je **Goran Pastor** iz Subotice, koji je izveo pjesmu *Dušu Ti predajem*. Tekst i glazbu pobjedničke pjesme potpisuje **Stefan Vukčević**, dok je obrada djelo **Viktora Keslera**.

Festival duhovne glazbe *Hosanafest* održan je 9. listopada u Dvorani sportova u Subotici, a osim spomenute, dodijeljene su još tri nagrade. Stručno povjerenstvo za najbolji kompletan nastup nagradio je prošlogodišnjeg pobjednika **Darija Šehića** iz Novog Sada s pjesmom *U meni gori plamen*. Za najbolju debitanticu proglašena je **Andrea Štajgmajer** iz Plavne koja je izvela pjesmu *Vjerujem u Te*, a nagradu za najbolji tekst dobio je **Josip Dumendžić Meštar** iz Bođana.

Međunarodni, ekumenski i humanitarni festival

Hosanafest je i ove godine pokazao sjajnu organizaciju uz sada već uigrani tim ljudi. Povjerenstvo za pastoral mladih Subotičke biskupije na čelu s predsjednikom Organizacijskog odbora vlč. dr. **Marinkom Stantićem**. Izvanredna scenografija i rasvjeta doprinijeli su posebnom ugođaju, a među sudionicima i ovogodišnjeg festivala bilo je izvođača i autora iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Švicarske. Svi oni nastupili su pod sloganom »Budi čudo što čuda čini«.

Na početku programa izvedena je prošlogodišnja pobjednička pjesma *Ustani i hodi* koju je izveo Dario Šehić, uz koreografiju **Nemanje Sarića** koju su izveli članovi dječjeg folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*.

I za ovu godinu, glavnu nagradu – statu *Hosanafesta* osmislila je dizajnerica **Đurđica Orčić**, a izradio je vitražist **Drago Ganić** iz Sombora.

»Mislim da smo sada već dostigli rutinu u organizaciji i mogu reći kako je ove godine festival bio najlakše organiziran. Sada, kada je sve gotovo, mogu reći i da je bio uspješan. Zadovoljni smo odzivom sudionika, ali i publike. Jasno je da publike uvijek može biti još više, ali svakako je i ovo lijep broj ljudi. Drago nam je da se za *Hosanafest* čuje i da ima novih izvođača, rekao bih sa svih strana. Tako možemo s ponosom reći i da smo međunarodni, ali i ekumenski festival, jer među sudionicima imamo i protestanata«, kaže Stantić.

Uz sve spomenuto, festival je i humanitarnog karaktera, te se na ulazu prikupljala pomoć za potrebitu obitelj koja ima bolesno dijete. Po riječima vlč. Stantića ovom prilikom je prikupljeno 45.550 dinara.

Dojmovi nagrađenih

Dobitnik glavne nagrade Goran Pastor je u izjavi za naš tjednik rekao kako je za ovu pjesmu, koja je »onako za dušu«, zaslužan njegov kolega Stefan Vukčević. Goran

Goran Pastor i Darijo Šehić

je iz župe Marija Majka Crkve iz Subotice, a glazbom se bavi već 12 godina, pjevajući po svadbama i zabavama.

»Moram priznati da sam iznenađen i zahvalan svima do neba. Prošle godine sam prvi puta sudjelovao na festivalu i bio sam treći, pa sam se nadao eventualno drugom mjestu, ali eto... Hvala svima za ovo divno iskustvo«, kaže Pastor.

Oduševljenje nije krila ni dvadesetpetogodišnja nagrađena debitantica Andrea Štajgmajer iz Plavne. »Prvi puta sam ovdje i oduševljena sam. Nisam znala što da očekujem, ali je sve izuzetno organizirano i više je nego dobra atmosfera«, kaže Andrea i dodaje: »Već deset godina ni-

sam u Plavni, jer se školujem u Novom Sadu. Zapravo, prije mjesec dana sam diplomirala medicinu, ali me vežu posebna sjećanja za župni zbor u Plavni, za *Zlatnu harfu* na kojoj sam rado pjevala, a na *Hosanafest* sam došla na poziv župnika vlč. Marinka koji je čuo od mojih roditelja da sam ranije pjevala. U slobodno vrijeme volim slušati duhovnu glazbu, pa je to bila još jedna poveznica. Drago mi je da sam tu i definitivno bih došla ponovno«, priča nagrađena debitantica i pojašnjava kako je oduševljena načinom glasanja, odnosno da sami izvođači glasaju i među sobom biraju najboljega. »Bilo je napeto, ali je oduševljenje jednih za druge bilo odlično. Fenomenalan osjećaj.«

Pjesmu čiji je tekst nagrađen kao najbolji izveli su troglasno **Juraj Sudi** (stariji), **Juraj Sudi** (mlađi) i **Miroslav Ponjičan** iz Selenče. Glazbu za ovu pjesmu skladao je Juraj Sudi stariji, koji je ranijih godina sudjelovao na *Hosanafestu*.

»Veoma sam zahvalan autoru teksta Josipu Dumenđiću Meštru što nam je dozvolio da njegov tekst možemo uglazbiti i za potrebe pjesme malo modificirati«, kaže Sudi, a uz njega i sina nastupio je i Miroslav Ponjičan, svećenik Evangeličke crkve u Selenči.

»Sami smo snimili matricu, svirali i pjevali. Znao sam gdje dolazim, jer sam 2011. prvi puta sudjelovao. Slao sam i svoje učenike na ovaj festival i drago mi je da toliko traje i vidim da ne posustaje ni u kvaliteti niti po broju sudionika i želim organizatorima čestitati. Mislim da je ovo odlična prilika, kako za starije tako i za mlade autore, i teksta i glazbe da se oprobaju. Treba pjevati Bogu na slavu, a nama ljudima na radost«, kaže prof. glazbe Juraj Sudi.

Za vrijeme stanke i glasanja stručnog povjerenstva festival su oplemenila sjajnim skečom djeca Bačkog dekanata koje je uvježbala vjeroučiteljica **Kristina Ralbovszky**. Skeč pod nazivom *Prispodoba o svadbenoj gozbi* je proglašen najboljim na susretu mladih u Baču ove godine, a ovim nastupom i originalnim kostimima to su posvjedočili i široj javnosti.

Ž. V.

U spomen na znamenitog Hrtkovčanina

Zahvalnost i čast

U povodu obilježavanja 15 godina od smrti i 50 godina od rukopoloženja za svećenika mons. dr. **Nikole Dogana**, rođenog Hrtkovčanina, profesora i prvog dekana Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu, u župnoj crkvi njegovog krštenja sv. Klementa pape u Hrtkovcima 10. listopada služena je svečana euharistija i blagoslovljena i otkrivena spomen ploča znamenitom Hrtkovčaninu. Svečano misno slavlje je predvodio srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Slavina**, zajedno s brojnim svećenicima Srijemske biskupije te Đakovačko-osječke nadbiskupije. Prigodnu propovijed je izrekao pomoćni biskup đakovačko-osječki, mons. mr. sc. **Ivan Ćurić**.

Srijemski biskup koadjutor mons. Svalina pozdravio je sve prisutne i na poseban način mlade svećenike iz Hrvatske koji su došli hodočastiti u Srijemsku biskupiju i upoznati se sa stvarnošću života župne zajednice u Srijemu.

»Na poseban način nas je okupio lik dragog svećenika Srijemske biskupije mons. Nikole Dogana. Prije 15 godina kada se razbolio bio sam u njegovoj pratnji kada je odlazio u bolnicu i jedan od posljednjih koji se od njega oprostio kada je odlazio s ovoga svijeta. Drago mi je što smo svi zajedno osvijetlili dragi lik našeg profesora Nikole Dogana«, rekao je mons. Svalina.

Mons. dr. Nikola Dogan je rođen u Hrtkovcima 2. siječnja 1944. godine, a za svećenika Đakovačke i Srijemske biskupije zaređen je u Đakovu 29. lipnja 1972. godine. Doktorat teologije je obranio na Papinskom sveučilištu *Gregoriana* u Rimu 1979. godine. Iste godine postaje profesor temeljnog bogoslovlja na Visokoj bogoslovnoj školi u Đakovu i od 2005. godine počinje raditi kao predavač i voditelj liturgijskog pjevanja na katedri bogoslovnog fakulteta. Također, bio je urednik biskupijskog *Vjesnika* i teološkog časopisa *Diacoveensa*. Postaje kanonik Stolnoga kaptola 1983. godine te generalni vikar 2000. i

2001. godine. Preminuo je 22. rujna 2007. godine u Osijeku i pokopan je 26. rujna u Đakovu. Za nositelja zaklade za stipendiranje učenika i studenata biva proglašen 2008. godine.

»U znak zahvalnosti našem znamenitom Hrtkovčaninu mons. dr. Nikoli Doganu Đakovačko-osječka nadbiskupija, Srijemska biskupija i župa u Hrtkovcima su mu u crkvi podigli spomen ploču na trajno sjećanje. On je jedna od najznačajnijih ličnosti u našoj biskupiji. Doktorirao je u Rimu, bio je profesor na Teološkom fakultetu u Đakovu i prvi je rektor na bogoslovnom fakultetu. Dolazio je u Hrtkovce onoliko koliko su mu dopuštale profesorske obveze, a oporukom je ostavio svoju kuću i zemlju koju je posjedovao u župi u Hrtkovcima. Bio je velika podrška nama svećenicima i brojnim studentima. Mi Hrtkovčani smo ponosni na njega«, istaknuo je župnik u Hrtkovcima vlč. **Ivica Živković**.

Pomoćni biskup đakovačko-osječki mons. Ivan Ćurić se u svojoj propovijedi dotaknuo i bogatog svjedočanstva Srijema, svetih ranokršćanskih učenika, ali i kasnijih svjedočanstava iz Srijema u različitim životnim područjima.

»U Hrtkovcima je započeo život profesora i teologa

mons. dr. Nikole Dogana. Kršten je upravo u ovoj župnoj crkvi sv. Klementa. Veliki je njegov značaj za obje naše biskupijske zajednice, i srijemske i đakovačko-osječke. U ovom euharistijskom slavlju želimo uključiti njegov svećenički život iako na zemlji nije dospio do zlatnoga jubileja, ali ga je zanosno živio kroz nas punih 35 godina na poticaj i izgradnju mnogim svećenicima, redovnicima i vjernicima. Dovedi smo u Srijem i našu mlađu subraću, da osjete i bliže upoznaju pastoralne prilike Srijemske biskupije i da u ovom spomenu mogu malo upoznati lik i djelo Srijemca, svećenika Nikole Dogana. Nemoguće je ukratko ocrtati njegov lik i djelo. Ostao je u snažnoj uspomeni u tri područja. Bio je egzistencijalni mislilac, svećenik zanosa i ljepote liturgijskih slavlja i to je činio s prepoznatljivom elegancijom i dostojanstvom. Bio je osjetljiv na ljudske potrebe, uvijek spreman na razgovor s ljudima, a puno je radio i na jedinstvu crkava i euharistijskom zajedništvu. Bio je teolog križa kršćanskog mučeništva«, istaknuo je između ostalog mons. Ćurić.

Nakon misnoga slavlja blagoslovljena je spomen ploča mons. Doganu koja će ostati kao trajno sjećanje na njegov život i djelo. Svečanosti su prisustvovali biskupi i svećenici iz Đakovačko-osječke nadbiskupije i biskupi i svećenici iz Srijemske biskupije. Zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić** je nazočio svečanosti ispred Pokrajinske vlade.

S. D.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Snaga molitve

Da je molitva razgovor s Bogom jedna je od prvih definicija koju smo naučili na vjeronauku. Ipak, u odrasloj dobi za nju pronalazimo tako malo vremena ili ga ne pronalazimo uopće. No, molitva je bila i ostaje most povezivanja Boga i čovjeka, trenutak povezivanja s Vječnim; nje-na je moć veća od bilo koje ljudske moći, jer Bog posjećuje čovjeka i odgovara na vapaj iskrenog molitelja.

Ustrajnost

Luka u svome evanđelju priča učenicima prispodobu o udovici i nepoštenom sucu, koja nam otkriva moć molitve i upućuje nas na ustrajnost u njoj (usp. Lk 18,1-8). U nekom je gradu živjela udovica koja je dodijavala sucu da je obrani od njenog tužitelja. A on, iako dugo nije to želio učiniti, ipak na kraju popusti jer mu je dodijavala. Isus prispodobu zaključuje riječima: »Neće li onda Bog obraniti svoje izabrane koji dan i noć vape k njemu sve ako i odgađa stvar njihovu? Kažem vam, ustat će žurno na njihovu obranu« (Lk 8,7-8). Ova prispodoba nas poučava da je najvažnija ustrajna molitva. Takva molitva je konstantna, bez obzira što nam se nekada čini da je Bog ne čuje, da je bez odgovora ili uzaludna. Takvi osjećaji su samo privid, jer nema molitve koja do Boga ne dopire, ali on koji poznaje vječnost, čeka samo pravi trenutak da bi na nju odgovorio.

Moderan čovjek je naučen da je sve instant, odmah sad, u što kraćem roku. Bog nije na gumb, niti je tu da bi ispunjavao naše želje. On nas ljubi i želi nam pomoći u našem hodu ovim svijetom, jer su mu poznate naše muke i teškoće. Mi ne znamo što nas čeka u budućnosti, ne znamo je li to što sada želimo dobro za nas ili ne, ali Bog sve vidi i sve zna. Zato ne djeluje uvijek u skladu s onim što molimo nego onako kako je najbolje za nas. Treba ustrajno moliti i u njegove ruke stavljati ono što nas najviše tišti,

jer jedino Bog sve može okrenuti na dobro, čak i onda kada nam se čini da je to nemoguće.

Potrebna je vjera

Sveto pismo je bogato primjerima kako Bog čini čuda za one koji mu se utječu. Nije on danas manje sve-moguć nego je u pitanju naša vjera. I sam se Isus zapitao na kraju ispričane prispodobе: »Ali kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?« (Lk 18,8). Naša je vjera sve slabija, pokušavamo sve razumom dokučiti. A tamo gdje razum dolazi do svojih granica, mi padamo u očaj, jer iz naše perspektive nema rješenja. Na granici razumskih spoznaja i čovjekove moći je prostor Božjeg djelovanja, ali mu naša nevjera, očaj i pesimizam oduzimaju taj prostor. Bog od nas traži vjeru kako bi se proslavio u našem životu. Iz evanđelja znamo da Isus nigdje nije učinio čudo ako nije bilo vjere u narodu. A pomagao je i ozdravljao one koji su istinski vjerovali da ih on može spasiti iz njihove nevolje. Bog u svim vremenima od ljudi traži da mu vjeruju. A molitva je ogledalo naše vjere. Ona molitelju ne osigurava samo pomoć od Boga nego i Božju blizinu, osigurava mu mir i strpljenje te snagu da ustraje dok ne dočeka uslišanje.

Važno je pronaći vremena za molitvu svakoga dana, onu iskrenu koja nas povezuje s Bogom. On želi da smo u kontaktu s njim, želi da se u njega pouzdajemo i da vjerujemo da je uz nas i želi nam pomoći. Posao i obveze nisu izgovor za zanemarivanje Boga. Moliti možemo i dok radimo, jer svaka naša misao upućena Bogu je molitva. A mnogi sveci su voljeli tzv. strelovite molitve, molitve u vidu jednostavne rečenice, koje su ponavljali preko dana dok rade i kada se ne mogu posvetiti klasičnoj molitvi. To je jedan od načina da zazivamo Boga i tražimo njegovu blizinu.

Susret graditelja tambura u Somboru

Neuhvatljivo drvo u majstorskoj ruci

Tambura i tamburaši se u Somboru prvi puta pominju 1841. godine, i to iz pera novinara zagrebačkog lista *Danica ilirska* koji je izvještavajući o jednom veselju u somborskom izletištu Šikara napisao da se »kolo razvijalo nuz sitne tamburice«. Tamburaške orkestre Sombor je imao već u prvoj polovini XIX. stoljeća, a somborski glazbenici bili su traženi i u drugim djelovima Austro-Ugarske i Kraljevine Srbije. Zato i ne čudi što se tambura i tamburaška glazbe vezuju uz Sombor, pa ne čudi i želja da Tamburaški festival *Somborica fest* postane prepoznatljiv dio somborske tradicije. Inicijatori ovog festivala, koji je do sada održan dva puta, otišli su i korak dalje, pa su u susret ovogodišnjem festivalu u Somboru okupili graditelje tambure, od Zagreba do Subotice.

Dragocjeno znanje starih majstora

U uzlozi domaćina bio je **Đura Parčetić**, tamburaš, profesor tambure u glazbenoj školi i izrađivač tambura, a u Sombor je uspio dovesti svoje kolege graditelje tambu-

»Ne postoje dva identična komada drveta, pa se način obrade ne može egzaktno iskazati. Taj dio je genijalnost svakog graditelja da on pri izradi tambure ima osjećaj za materijal koji koristi«, kaže Stipan Jaramazović. »Svaki popravak je jedinstvena priča, jer svaka tambura je drugačija, komplicirana, zahtjevna. Čak i kada se radi popravak istih dijelova na dva instrumenta nije isto«, kaže Sergej Leščuk

ra iz Zagreba, okolice Osijeka, Srijemske Mitrovice, Subotice i Sombora. Nije graditelj tambura, ali među njima je bio i **Stipan Jaramazović**, jedan od osnivača Subotičkog tamburaškog orkestra i autor knjige *O gradnji tambure*. »Kod gradnje tambure imamo nekoliko problema. Prvo, naše tambure nisu istih dimenzija, ali uspijevamo se sve više približiti standardu koji će biti prihvaćen kao apsolutni. Drugi dio je manje uhvatljiv, a to je sâmo drvo. Ne postoje dva identična komada drveta, pa se način obrade ne može egzaktno iskazati. Taj dio je genijalnost svakog graditelja da on pri izradi tambure ima osjećaj za materijal koji koristi«, kaže Jaramazović.

A dobiti što bolji zvuk, instrument koji dobro leži u ruci, želja je svakoga graditelja tambure, bez obzira jesu li gradnju tambura učili sami ili od iskusnijih majstora.

»Po struci sam stolar i Stipan Jaramazović mi je donio nekoliko lošijih tambura iz orkestra da vidim mogu li ih

pravak istih dijelova na dva instrumenta, nije isto«, kaže Leščuk.

Za njega je najizazovnije raditi kada u rukama drži što stariji instrument.

»Zamislite kada otvarate instrument koji 100 godina nitko nije popravio. Na tim instrumentima možete vidjeti kako su to radili stari majstori, koji su mnogo više razmišljali nego mi danas«, kaže Sergej.

Koliko su graditeljima tambure korisni stari instrumenti s kojih tijekom reparacije »kradu« znanje nekadašnjih majstora, toliko im pomažu i iskustva sadašnjih majstora uz čiju pomoć su usavršavali vještinu ruke i osjećaja.

»Radim oko 15 godina, a učio sam kod prijatelja **Andrije Franića**. Uglavnom radim popravke, a najstarije su iz 30-ih godina prošlog stoljeća«, kaže **Josip Klasan** iz Ivanovca.

Radi Josip i nove tambure, onako polako, pa ne može točno reći koliko mu je vremena potrebno da od komada drveta izradi instrument tananog zvuka.

Od šegrta do vlastitog obrta

Majstorima za izradu i restauraciju tambura može se pohvaliti i Sombor, a jedan od njih je somborsku radionicu zamijenio registriranim obrtom za izradu i popravak tambura u Zagrebu.

»Svirao sam u orkestru kod Đure Parčetića i kada sam upisivao srednju školu njegov savjet je bio da to bude stolarski zanat i da mu pomazem u radionici. Prihvatio sam i uz školu sam kod njega tri godine učio praviti tambure. Otišao sam na studij u Novi Sad, poslije otvorio svoju radionicu. Imao sam dobrog mentora, polako sam učio. Ali glazba je bila posao od koga sam živio, a ovo je bilo više ljubav ili hobi. Okolnosti su sada drugačije, jer imam obitelj, troje djece, pa je teže organizirati odlaske na nastupe. Tako su izrada i popravak tambura postali glavni posao. Registrirao sam i obrt, posao se polako širi i zadovoljan sam«, kaže **Antun Krajninger**.

Kaže, ima u Zagrebu majstora kao što je on, ali i tržište je veliko.

»Tu su škole, akademija, svako selo ima kulturno-umjetničko društvo, u Hrvatskoj se njeguje tamburaška glazba«, kaže Krajninger.

Najviše voli kada pravi novi instrument, ali ne bježi ni od restauracije starih.

»Sad uglavnom i radim restauracije, jer nema puno majstora koji to dobro rade. Stižu mi i primjerci poznatih majstora tambure, a tu se mora paziti kako bi se očuvala njihova autentičnost«, kaže Krajninger. Podržava ideju da se uvede standard za tamburu, kao što je to kod gudačkih instrumenata.

Menadžer *Somborica festa* **Saša Milić** očekuje da je ovo samo prvi susret graditelja tambura, očekuje ih više naredne godine i planira radionice izrade tambura za djecu i mlade. U tome ima i potporu Đure Parčetića, koji je i predsjednik Somborskog tamburaškog društva.

Z. V.

popraviti. I tako je krenulo, uz Stipanovu pomoć čije su sugestije bile dragocjene«, kaže Subotičanin **Antun Letić Nune**, tamburaš kome je restauracija tambura posao koji mu ispunjava slobodno vrijeme. »Ne može se to raditi na brzinu, već polako, strpljivo«, kaže Letić.

Za **Sergeja Leščuka** iz Srijemske Mitrovice popravak i izrada tambura i drugih tradicijskih instrumenata nije hobi već posao od koga živi.

»U radionici sam od sedme-osme godine, uz oca, a počeo sam raditi kao petnaestogodišnjak. Izrađujemo i nove instrumente, a radim i njihovu reparaciju. Radim i gudačke instrumente, pa mi porudžbe za nove instrumente ili reparaciju starih stižu s područja cijelog Balkana, Mađarske, Njemačke, Kanade, Amerike... Koristimo materijale koji su se koristili prije 100 i više godina. Svaki instrument izazov je za sebe, sve se radi na osjećaj. Svaki popravak je jedinstvena priča, jer svaka tambura je drugačija, komplicirana, zahtjevna. Čak i kada se radi po-

Čović

Uspomena na Suboticu iz prve polovice prošloga stoljeća još je uvijek živa. Ona se njeguje kroz razne komemorativne programe, kulturne projekte i druge sadržaje, ali prije svega u krugu obitelji. Nažalost, stjecaj loših okolnosti htio je da pojedini segmenti padnu u zaborav. To je pogotovo izraženo u slučaju jednog ogranka obitelji **Čović**, koji je dao književnika (zastupljenog u *Leksikonu jugoslavenskih književnika*, izdanje Matice srpske), dvije časne sestre, jednu učiteljicu i jednog narodnog radnika, jednog od zastupnika na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu 25. XI. 1918., čije ime je komemorirano prigodom obilježavanja stogodišnjice priključenja Vojvodine Srbiji. Svih petero bili su djeca uzornog kršćanskog para **Ive** i **Janje**, r. **Stipić**, koji su se vjenčali u crkvi sv. Terezije 21. VIII. 1893.

Obitelj Ive Čovića

Ive je bio željeznički radnik, a Janja je dolazila iz zemljoradničke obitelji. Imali su čak šesnaestoro djece, ali je zrelost dočekalo svega petero: **Gavro** (12. XI. 1896.), **Marija** (18. V. 1901.), **Jaga** (17. IV. 1906.), **Mara** (6. XI. 1911.) i **Marko** (17. XII. 1915.). Međutim, od njih su svega dvoje dočekali starost: Jaga (1926.) i Marija (11. X. 1926.) umrle su već u svojim dvadesetim, a Gavro nije prešao prag pedesetih. Međutim, od dvoje koji su poživjeli dugo, samo je Mara (3. XII. 1997.) posjetila svoje rodno mjesto još po koji put prije svoje smrti. Marko (12. IV. 1983.) je pak sklopio oči u emigraciji. Ovakav ishod, koji nosi u sebi elemente tragike, bio je prije svega posljedica vremena u kojem su živjeli spomenuti akteri. Ipak, tragičan usud obitelji nije mogao izbrisati u cijelosti njenu uspomenu. Ona živi kroz križ koji stoji pred crkvom Uskrsnuća Isusova u Subotici, zavjetnim darom uglednog starješine **Ive Čovića**.

Trag

Čovići su, bez sumnje, jedna od najstarijih subotičkih obitelji. Javljaju se u najstarijim zapisima krštenih, vjenčanih i rođenih. Iz toga se može zaključiti da su bili prisutni u ovim krajevima i prije odlaska Turaka i dolaska Austrijanaca. Razgranali su se tijekom vremena u nekoliko posebnih ograna. Nekoliko znamenitih pojedinaca je izniklo iz ovog stabla. Veterinar **Grga**, slikarica **Jelena**,

MARIJA ČOVIĆ, kasnije S. LEOPOLDINA, prije polaska u emigraciju.

Gavro Čović

liječnik **Josip**, katolički laik **Tome** i drugi. Josip je stanovao u Paje Kujundžića (danas Braće Radića) 36. Bio je između dva svjetska rata gradski fizik (liječnik) i starješina jugoslavenskog sokolskog društva. Začudo, čak i on, koji je bio režimski podoban, pao je u zaborav, kao da nije nikada postojao. Jelena »živi« gotovo isključivo u sjećanju povjesničara umjetnosti, i to samo onih koji se bave kulturnim doprinosima Subotice. Naravno, to ne znači da su Čovići ostavili slab trag u Subotici, nego naprotiv samo pokazuje da su zanemareni.

Genealogija

Podrijetlo uglednog starješine Ive Čovića se može pratiti unazad do početka 19. stoljeća. Izvjesni **Martin Čović** je vjenčao 11. XI. 1793. **Katarinu**, r. **Peić Tukuljac**. Martin je preminuo 23. V. 1835. u 65. godini života. Iza sebe je ostavio sina **Petra**, koji je rođen 28. VI. 1802. Petar je 31. X. 1819. vjenčao **Katarinu**, kćerku **Ivana Gabrića** i **Marije Ivanković**. Imao je sina **Blaška**, Ivinog oca. Blaško je 27. X. 1858. vjenčao **Janju**, kćerku **Antuna Kujundžića** i **Stane Tumbas**. Međutim, Janja je prerano umrla, tako da je Blaško već 16. V. 1860. vjenčao **Mariju**, koja je bila kćerka **Matije Prčića** i **Marije Đukić** i Ivina mater.

Ivo je umro 4. IV. 1939. u 72. godini života. Zadušnice u njegovu čast održane su 9. IV. u crkvi Uskrsnuća Isusovog u prisustvu rodbine i velikog broja hrvatskog građanstva. Među inim, bili su tu obojica senatora iz Subotice: **Josip Vuković Đido** i **Ivan Ivković Ivandekić**, koji su pripadali suprotnim političkim taborima. Ove pojedinosti samo potvrđuju da je Ive doista uživao u svojoj sredini glas kakav mu pripisuje tisak, koji je, uslijed nepristupačnosti nasljednika, piscu ovih redaka jedini izvor podataka za reljefno prikazivanje prilika u obitelji Čović.

Majkicini tanjuri

Marija Šibalin

Mato Šibalin

Mnogi događaji, mjesta, osobe i stvari nas podsjetu na one koji su netom ili odavno otišli s lica zemlje. U posjetu mojoj prijateljici **Kati Šegrt** raspričasmu se o njenom školovanju kasnih četrdesetih i ranih pedesetih godina XX. stoljeća. Dotaknuso temu o sončanskom učitelju **Mati Šibalinu** (1890. – 1982.) i njegovoj supruzi, učiteljici **Mariji Šibalin, r. Faller** (1897. – 1991). Marija je predavala u nižim razredima, pa je tako bila i prva Katina učiteljica.

Kroz cijeli Katin život se proteže nit prijateljstva između nje i njene učiteljice Marije, pa sve do danas. Naime, jedan od Katinih sinova još uvijek arendira zemlju u Sonti, koju je bračni par Šibalin ostavio u naslijeđe svojim potomcima. Oni danas žive u Subotici.

Učiteljicin stan je bio pored učionice njenih učenika. Najbolje učenice, među kojima je bila i Kata su često bile u pomoći obožavanoj učiteljici, koja je dobro vratila dobrim. U vrijeme Drugoga svjetskoga rata, a naročito poslije i u vrijeme obaveza, mnogo je pomagala u hrani i odjeći, novcu i savjetima o hrani i zdravlju više obitelji u Sonti. Prijateljstva su se nastavila i poslije odlaska u mirovinu učiteljskog bračnog para koji se preselio (1956./57.) u Suboticu u Ulicu Blaška Rajića br. 41.

Godine 1966. su se vjenčali **Kata Gerin** i **Ivan Šegrt**, oboje učenici bračnog para Šibalin. Za vjenčani dar su dobili ove tanjure s fotografije. I danas ih Kata čuva s poštovanjem, jer su te iste tanjure njezina učiteljica Marija Faller i učitelj Mato Šibalin dobili na dar između mnogobrojnih vjenčanih darova za svoje vjenčanje 1918.

Sjeća se Kata da je učiteljica imala lijepi kuhinjski pribor što potvrđuje i učiteljicin jedini živi unuk, poznati subotički arhitekt mr. **Ante Rudinski**.

Gospodin Rudinski se s posebnim pijetetom sjeća ljeta provedenih kod dide i majkice u Sonti. Majkica (cijela obitelj ju je ovako zvala) je voljela kristalne čaše s nogicom u kompletu s bocama, više setova escajga i setova za ručavanje (za šest osoba), šalice za kavu, ukrasne činije s nogarima za bombone i čokolade (nikad prazne), a sve od porculana, najčešće *herendi*.

U tim krasnim posudama majkica je posluživala vrlo ukusna jela i pića koja i sada nakon sedamdeset i više godina golicaju nosnice njezinog potomka. Odavno reče **Danilo Kiš** da su djetinjstvo ukusi i mirisi. Između svega se sjeća petaka kada se kod njih jela riba. Donosili su je ribari. Šaran, štuka, smuđ, som i sitna riba, a sjeća se da ga je dida naučio čistiti ribu. Majkica se iskazala mijeseći tijesto, posebno deblje, tvrde rezance od samih jaja koji se jedu baš uz ribu.

Njezini deserti stvoreni takoreći ni iz čega kao što je *šmar* ili slastica *blatobrani* su se tadašnjem malom unuku Anti veoma svidjeli, pa ih još i danas pamti. *Blatobrani* su smješa prženog šećera i sitno sjeckanih oraha koja se razvaljala na 2 mm debljine, namotala na oklagiju, isjekla nožem u prstenove širine 1 cm i prepolovljena da se dobije polukrug koji je podsjećao na blatobrane bicikla. Sjećanje ne može zaobići niti sjajne oblande i puslice koje su podsjećale na krila anđela. Za njih Marijin i Matin unuk kaže da su bile »najlipče na svitu«.

Majkica je imala vjernog kuhinjskog pomagača. Njezin suprug učitelj Mato rado je zalazio na tržnicu u Subotici, čak i poslije umirovljenja. U svojoj osamdesetoj godini još je vozio bicikl do Palića (dva puta po 8 km) s dvije košarice okačene kukama na zadnji sic, zbog jeftinijeg voća i povrća za obavezni kompot i turšiju za zimu. Majkicina ostava je bila posložena kao slika. Za svaku vrstu voća i povrća gospođa Šibalin je imala boce odgovarajućeg oblika. Kajsije su se spremale u uske, izdužene boce i dodavala im se oljuštena koštica koja se bijelila između polovica kajsija.

Ispred učiteljskog stana i učionice za niže razrede (u Sonti na današnjoj adresi V. Karadžića br. 58) majkica je njegovala vrt *sahat bašču*, što znači da se cvjetanje cvijeća mijenja iz sata u sat. U popodnevnim satima kada je oprala posuđe i prebrisala kuhinju, ispružila bi se u tom vrtu na »liegen sthul«, obavezno s knjigom u rukama.

Ruža Silađev

Jesenski izlet

U subotu, 8. listopada, učenici srijemskomitrovačkih osnovnih škola koji pohađaju nastavu iz predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture pošli su na jesenski izlet u Stari Slankamen. Učenicima iz Srijemske Mitrovice se pridružilo i šest učenika iz Sota i Šida koji pohađaju ovaj predmet. Organizator izleta je bio Hrvatski kulturni centar *Srijem – Hrvatski dom*, a vodiči su bili nastavnik hrvatskog jezika **Dario Španović**, te župljani **Olivera Golijanin** i **Sara Žurovski**.

Na ovom cjelodnevnom izletu djeca su imala priliku sudjelovati u igrama i kreativnim aktivnostima koje su vodiči pripremili. Snalaženje u prirodi, postavljanje logorske vatre i šatora, pravljenje kreativnih radova s lišćem i jesenskim plodovima bile su samo neke od aktivnosti u kojima su djeca provodila vrijeme u Slankamenu. Neki od učenika su imali priliku prvi puta koristiti ribički štap i isprobati se u ribolovu.

»Najviše mi se svidjelo podizanje šatora na plaži i šetnja kroz selo. U šetnji smo vidjeli labudove, patke i ptice, a čamci koji su prolazili rijekom su nas pozdravljali sirenom dok smo im mi mahali«, izjavio je učenik petog razreda osnovne škole **Nikola Glujić**.

U podne djeca su dobila *lunch pakete* osigurane od Hrvatskog nacionalnog vijeća te nakon kratke pauze grupa se uputila u šetnju kroz selo gdje su se djeca upoznala s tradicijom ribolova karakterističnim za ovaj kraj. Na obalama rijeke djeca su imala prili-

ku promatrati čamce, ribičke mreže, ali i biljni i životinjski svijet koji je posebice privukao pažnju najmlađih. Šetnja se završila odlaskom do obližnjeg brda s kojeg se pruža širok pogled na ušće Tise u Dunav i jedinstveni spoj Srijema, Banata i Bačke. Prije polaska doma djeca su imala mogućnost uživati u slobodnom vremenu na školskom igralištu, a vodiči su proglasili pobjednike kreativnog natječaja za najljepšu fotografiju s izleta.

Natječaj

Nagradu primio Pavao Huska

Pavao Huska, učenik 6. c razreda OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice, na poticaj nastavnice hrvatskog jezika i književnosti **Biljane Horvat**, sudjelovao je na natječaju »Most

razumijevanja – međugeneracijska solidarnost 2022.«, te osvojio II. mjesto u kategoriji literarnih radova.

Pavao je skupa s ostalim nagrađenim učenicima od 5. do 8. razreda iz cijele Srbije (nagrađeno je troje u kategoriji fotografije, troje za likovni i troje za literarni rad) sudjelovao u svečanosti upriličenoj u Narodnoj skupštini Srbije 30. rujna uoči Međunarodnog dana starijih osoba, kada je

i pročitao svoj sastavak *Stariji su naše blago koje uvijek moramo čuvati*.

Njegov sastav možete pročitati u narednom broju *Hrcka* koji izlazi sljedećeg petka, 21. listopada.

»Danas sam prvi put pecao, jako mi se svidjelo. Upecali smo nekoliko ribica i naučili kako da stavljamo mamac. Također sam uživao gledajući brodove i čamce koji su plovili Dunavom. Jedva čekam sljedeći izlet!«, rekao je učenik četvrtog razreda osnovne škole **Noa Žarko**.

Tekst i foto: S. Ž.

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, sunčokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavenske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obroč regent fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 16., 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJU O PROCJENI UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta »GEBI« DOO PO Čantavir, Maršala Tita 46, Čantavir, podnio je dana 5. 10. 2022. godine zahtjev za davanje suglasnosti na studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Izgradnja industrijske zgrade mješaone stočne hrane i ekstrakcije ulja iz pogače, na k. p. br. 4550/2 i 8860 K. O. Čantavir (45.9287985°, 19.7566082°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotice pod brojem IV-08/I-501-234/2022.

Javni uvid u predmetnu Studiju može se izvršiti u Gradskoj kući u Subotici, Trg slobode 1, u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 12 sati, od 14. 10. 2022. godine do 14. 11. 2022. godine, kao i elektronički na sajtu Grada Subotice (www.subotica.rs) -> Životna sredina -> Oglasna tabla - http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Studije/501-234-2022-draft.pdf.

Zainteresirana javnost mišljenja u vezi s predmetnom studijom može dostaviti u pisanoj formi, elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs, odnosno poštom ili osobno u prostorije Službe, najkasnije do 14. 11. 2022. godine.

Javna prezentacija Studije i javna rasprava bit će održana 15. 11. 2022. godine, s početkom u 12 sati, u Gradskoj kući u Subotici (Trg slobode 1, I. kat, soba 130).

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 18. 10. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Neplanirani zapis

Planinska jedra

Plan je bio nakon uvoda u priču o jedrenju, a i nakon same plovidbe, danima pisati o toj avanturi koju sam čekala jako dugo. Tako bi i bilo da se nije dogodio tornado doživljaja, emocija, dojmova i svega što vas može snaći na ispunjenju velike želje, koje je teško nabrojati. Neki dan sam pomislila da kod svake želje treba sitnim slovima stajati upozorenje da je nje-no ispunjenje opasno. Da može dovesti do toga da život postane potpuno drugačiji. Jer ne možeš jače poželjeti veliku želju koja je već ispunjena. Doduše, moguće ju je ispuniti više puta, no ponekad je to, zbog načina života, gotovo nemoguće.

Velike želje se ne rađaju svakoga dana. To zapravo nije moguće. Velike želje rađaju se godinama, rastu, tinjaju i pronađu vas.

Svakako ću pisati o jedrenju, prvi put kad uspijem sabrati sve dojmove i shvatiti što se dogodilo da me toliko promijenilo. Do tada, svemu ću samo dodati da je to bilo izvanserijsko iskustvo koje preporučam svima da isprobaju. Imali smo sreću upoznati toliko voljeni Jadran na potpuno drugačiji način, ploviti njime, razgovarati s vjetrom i sve to s nesvakidašnjim ljudima.

Ne mogu na pravi način prenijeti količinu dojmova, pa prelazim na priču o novim planovima i akcijama. Ovoga vikenda idemo na Bobiju.

Dobra voda

Kada je stigao poziv, nisam znala puno o samoj planini, pa sam je željela istražiti. Bobija se nalazi u zapadnoj Srbiji i pripada planinskom području zvanom Azbukovica. To je usko i dugačko područje na granici s Bosnom i Hercegovinom. Smješteno je između Sokolske planine na sjeveru, Medvednika i Jablanika na sjeveroistoku i Drine na jugozapadu. Ono što me posebno raduje kod ove planine su njeni izvori vode, pogotovo što se navodi da prema nekim istraživanjima planina ima preko stotinu izvora

vode i da je nemoguće popeti se na neki vrh ili proći kroz šumu a da ne naiđete na Proljeće. Nema ništa bolje nego piti vodu s izvora, ako se ja pitam, iako ja baš ne volim piti hladnu vodu. Najpoznatiji izvor zove se Dobra voda.

Najviši vrh Bobije zove se Tornička Bobija i doseže nadmorsku visinu od 1.272 metra. U okolini se nalaze vrhovi sličnih visina, Oštra stena, Opaljena stena, Crni vrh, Rilo, Palež, Krušik... Cijelu ovu planinu čini greben koji počinje iznad Gornje Ljuboviđe i proteže se prema istoku do vrha Rilo, iznad Razbojišta. Zbog raznolikosti terena, flore i faune, tereni su savršeni za planinare, lovce i izletnike. U blizini planine su kanjoni rijeka Tribuće, Trešnjice, Sušice i Ljuboviđe. Pravi mali raj za nas ljubitelje prirode, ali i za one malo iskusnije speleologe ili za paraglajding, vožnju džipova, planinarenje i jahanje.

Šaroliko

Bobiju krase crnogorične i bukove šume, pašnjaci i proplanci. Brojni su vidikovci s kojih možete uživati u beskrajnim pogledima. Sama planina je naseljena s nekoliko sela, od kojih su najveća Savkovići (Donji i Gornji) i Gornje Koščke, koja uključuju mnoge zaseoke. Stanovništvo se pretežno bavi stočarstvom i voćarstvom, a seljaci proizvode kvalitetno mlijeko, sir i vrhnje. Kada je voće u pitanju, najzastupljenije su šljiva i malina. Glavni izvor prihoda mještana Bobije su maline.

Mislila sam da ime Bobija dolazi od nekih bobica ili neke druge biljke, ali sam otkrila da je priča povijesna i da ima veze s grobnim humcima iz brončanog doba, u narodu zvanim humci ili bobija.

Kad ustrajem na nekim mjestima, moram priznati, uvijek mi je drago kad nema puno atrakcija koje su mapirane kao da je to garancija da tamo neću sresti puno ljudi. Upoznala nove ljude ili ne veselim se slaganju dojmova na neurbaniziranoj planini, osvajanjem njenih vrhova.

Gorana Koporan

Ždrijeb za EP 2024

Laka skupina

U nedjelju, 9. listopada, na ždrijebu u Frankfurtu Hrvatska je saznala buduće protivnike u kvalifikacijama za naredno Europsko nogometno prvenstvo koje će se igrati u Njemačkoj 2024. godine. Zahvaljujući odličnim igrama u Ligi nacija (plasman na Final four) i visokoj poziciji na aktualnoj ranking ljestvici najboljih reprezentacija, momčad **Zlatka Dalića** bila je svrstana u prvi jakosni šešir. A ples kuglica dodijelio joj je sljedeće rivale: Wales, Armeniju, Tursku i Latviju.

Renome

Samo dva mjeseca nas dijele do početka Svjetskog prvenstva i fokus nogometne javnosti je posve usmjeren prema Kataru, ali već sljedeće godine započinje novi kvalifikacijski ciklus. Ovog puta za EP u Njemačkoj. Hrvatska nakon prošlog SP-a u Rusiji, s kojega u Kataru brani naslov vicešampiona te odličnih igara u završnici Lige nacija, uživa veliki renome u vrhovima nogometnog svijeta. Momčad koju čine prvotimci najboljih europskih klubova, a predvodi je i dalje jedan od najboljih svjetskih nogometaša **Luka Modrić**, s pravom se svrstava u red potencijalnih favorita za najviši plasman u svakom natjecanju u kojemu sudjeluje. Stoga je i posve opravdana uloga apsolutnog favorita u kvalifikacijskom ciklusu za naredni Euro, posebice kada se objektivno sagledaju momčadi iz skupine D. Od svih potencijalnih rivala iz drugog jakosnog šešira Wales je, čini se, najpoželjniji rival ako uzmemo u obzir kako su tamo vrebali Francuska, Engleska i Srbija. Armenija iz trećeg pota je jamačno bolji izbor nego, primjerice, Norveška, Ukrajina ili Švedska. Jedino je prilikom izvlačenja protivnika iz četvrtog razreda europskog nogometa ždrijeb bio nešto nesretniji, jer je Turska objektivno najjača momčad u konkurenciji Gruzije, Sjeverne Makedonije, Grčke ili Farskih otoka. Konačno, posljednji izvučeni rival je Latvija, ali to je lakši konkurent nego Estonija ili Litva. U biti još uvijek aktualni svjetski viceprvak ne može puno dramatizirati niti jedan ždrijeb, bio on teži ili lakši (ovoga puta stvarno jeste), jer mu to status i renome ne dozvoljavaju.

Budućnost

Vatreni će nakon Katara zasigurno doživjeti određene promjene u svojoj reprezentativnoj strukturi, ponajviše ako dođe do oproštaja kapetana Modrića od crveno-bijele kockaste majice. Pored njega će se od igranja za Hrvatsku sigurno oprostiti još neki od senatora (ponajprije **Vida** i moguće **Lovren**), pa se u ovom kvalifikacijskom ciklusu stvara okosnica momčadi za EP 2024. i SP 2026. Proble-

ma neće biti, jer je izbor kvalitetnih, vrhunskih nogometaša zbilja bogat i izbornik će biti na mukama izabrati i izbrusiti budući reprezentativni dijamant. Na njihovom čelu bit će **Mateo Kovačić**, legitimni nasljednik legendarnog kapetana Modrića (ako ode u mirovinu), a punu afirmaciju bi trebala doživjeti plejada mladih nogometaša poput **Sučića, Biuka, Baturine, Šimića, Ljubičića** i ostalih standardnih članova mlade reprezentacije (U21) koja je pod vodstvom izbornika **Igora Biščana** ostvarila nastup na Europskom prvenstvu sljedeće godine.

D. P.

TENIS

Peti naslov
za Mektića i Pavića

Uvjerljivom pobjedom u finalu ATP turnira iz serije 500 u Astani (Kazahstan) protiv francuske kombinacije **Mannarino/Fabrice** (6:4, 6:2) najbolji hrvatski teniski par **Nikola Mektić** i **Mate Pavić** osvojili su svoj peti ovogodišnji naslov. Četrnaestim ukupnim zajedničkim naslovom hrvatski dvojac je skočio na ljestvici najboljih svjetskih igrača parova, pa je Pavić sada sedmi, a Mektić deveti na ATP rankingu.

KOŠARKA

Nikola Rukavina v. d.
predsjednik HKS-a

Neopoziva ostavka dosadašnjeg predsjednika Hrvatskog košarkaškog saveza **Stojka Vrankovića** natjerala je Sabor HKS-a da na izvanrednoj sjednici održanoj u subotu, 8. listopada, za vršitelja dužnosti predsjednika postavi **Nikolu Rukavinu**.

STOLNI TENIS

Hana Arapović osvojila europski juniorski TOP10

Talentirana hrvatska juniorka i standardna članica seniorske reprezentacije **Hana Arapović** osvajačica je natjecanja 10 najboljih europskih juniorki u Toursu (Francuska), a do prestižnog naslova je stigla s devet pobjeda i samo jednim porazom. Najvažniju pobjedu ostvarila je u posljednjem susretu protiv glavne rivalke, Rumunjke **Zaharie** (4:1).

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta »DEA EcoGreen« DOO Subotica, Čantavirski put BB, Subotica, podnio je dana 11. 10. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Skladištenje i tretman neopasnog otpada – lomljenog kamena na k. p. br. 36117 KO Donji grad (46.32403°, 19.41087°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-238/2022.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

POGLED S TRIBINA

Treneri

Zanimljiva situacija događa se trenutačno u dva velika hrvatska nogometna kluba, *Hajduku* i *Osijeku*. Naime, ponosi Dalmacije i Slavonije nedavno su smijenili svoje znamenite trenere, **Valdasa Dambrauskasa** i **Nenada Bjelicu** i na njihova upražnjena mjesta, do daljnjeg, po-

Rene Poms
Foto: Jutarnji list

Mislav Karoglan

stavili njihove pomoćnike. Na užarenu *bilu* klupu sjeo je **Mislav Karoglan**, dok je prvi čovjek Gradskog vrta postao Austrijanac **Rene Poms**. Praktično gledano niti jedan od njih dvojice nema nikakvog adekvatnog iskustva u samostalnom vođenju ovako velikih momčadi, ali kako vrijeme odmiče obojica u potpunosti ispunjavaju povjerenju im dužnost. *Hajduk* je drugi, *Osijek* je treći. Nakon odlaska Bjelice bijelo-plava momčad pod Pomsovim vodstvom igra jedan posve drugačiji nogomet, a posljednjih pet susreta osvojila je 13 od mogućih 15 bodova i s dna ljestvice stigla do trećega mjesta. Izuzev domaćeg kiksa u remiju protiv *Istre*, Karoglan je upisao tri važne pobjede

i uspio, nakon kiksa na gostovanju kod *Šibenika* i otkaza Dambrauskasu, konsolidirati poljuljani splitski brod. Istina je kako *Hajduk* ne igra tako lepršavo kao *Osijek* (postigli su čak 13 golova u posljednjih pet susreta i primili samo dva), ali uvijek neugodna *Rijeka* je svladana dva puta i otkrovenje prvenstva je *Varaždin*. No, u natjecateljskom nogometu se ne gleda ljepota nego samo broj osvojenih bodova pa su obojica mladih stručnjaka (Karoglan 40 godina, Poms 47) ispunili prva očekivanja svojih poslodavaca. Posve drugačija priča je **Ante Čačić**, strateg uvjerljivo vodećeg *Dinama* i jedinog hrvatskog predstavnika u Europi. Koncem prošlog prvenstva je preuzeo vruću plavu klupu i sačuvao naslov prvaka u Maksimiru. Izborio je plasman u Ligu prvaka u kojoj još uvijek ima realne izgleda za europsko proljeće, dok u prvenstvu drži vrh s velikih osam bodova prednosti ispred *Hajduka*. Njegovo veliko životno (69 godina) trenersko iskustvo (35 g.) pokazali su se kao dobitna formula ovoj generaciji *Dinama*, a pobjeda protiv *Chelsea* je, po njegovom priznanju, najveći trenerski domet nekadašnjeg izbornika Hrvatske (2015. – 2017.). Natjecanje u 1. HNL je stiglo do svoje prve trećine, a nekoliko trenera je već smijenjeno. Koliko će ih na svojim pozicijama dočekati kraj druge prvenstvene trećine ili sam kraj, ostaje nam vidjeti. Kako stoje stvari, čini se kako je samo Čačićeva pozicija neupitna. Ali, tko zna...

D. P.

Narodne poslovice

- * Vjera u sebe je prva tajna uspjeha.
- * Život uči samo one koji ga proučavaju.
- * Neuspjeh je pauza pred pobjedom.

Vicevi, šale...

- Imaš li, sine, djevojku?
- Imam, bako.
- Kakva je?
- Top!
- Gluha?

- Koliko jezika govoriš?
- Osam.
- Ih, osam. Hajde kaži nešto na talijanskom.
- Bonjour.
- Pa to je francuski.
- Onda devet.

Mudrolije

- * Isprika bez promjene u ponašanju je samo još jedan vid manipulacije.
- * Ako si bogat, zavide ti; ako si siromašan, smiju ti se. Zato budi nevidljiv!
- * Ako kočijaš dobro vidi, onda će i sa slijepim konjima stići do cilja.

Vremeplov – iz naše arhive

Susret pjesnike u Rešetarima, 2010.

Iz Ivković šora

Ne višćinit

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Jevo, nas trojica, Periša, Joso i ja, upravo smo otvorili konferenciju kako ćemo i šta ćemo dalje. Mi smo, jeto, poradili po avlijama i njivama, ovrli, poorali i posijali žito i ječam, to malo novaca smo ponovo uturili u zemlju a sad ćemo posli Božića kojikako prigrurat a posli ćemo obisit usta na klin jel pomoći niodkaleg. Ni se ni proglasila ta, kako vele, elimentarna nepogoda. Ni se, borme, ni vlast oglasila šta i kako dalje a i ova naša varoška samouprava se ni ne višćini kako pomoć malim seljacima da prižive, jel od pet meteri navršeni kuruza ne mož čovik priživit. Daborme da ni ne spominjem da porez ostaje isti, a i dalje se odvodnjavanje plaća, samo ne znam kome. Divani se da to ide u svačije džepove sem u državnu šporkasu. Znam da ćete kast: »Jevo, ovaj Braniša samo kuka«. Al čovik mora kukat kad je u nevolji. Kad će ako neće onda? Kad priliva, onda se ne kuka. Al u poslidnje vrime mora se kukat i kad priliva, jel onda obično ovi veliki cenzari tako smanje cinu da i opet kad se naradiš ostane ti Paje Rage račun. Neg, jeste l se vi, čeljadi, popisali i sve izdivanili ovima što idu od kuće do kuće pa bune vaške? Sve se bojim kako će sad navalit na svit s novim kojikakim izmišljenim taksama i reštancijama. Pravo već čovik mora poludit. Kašćete da sam ja i ova dvojca pajdaša iz Ivković šora pravo starovinski, al ja vam velim da niko nije bio srićniji od kadgod naši dida kad njim je bio na vratu samo porez, mašina, sad šibica i kana petrolina, to su bili jedini izdaci. A sad imam pun sandučić od pošte kojikaki računa, uplatni listića a o reklamama šta se nude kojikake uncutarije da vam ni ne divanim. Kaže Periša da nam tako i triba kad smo nesložni. »Ne vidiš«, veli on »da sad kad smo mi seljaci u nevolji ni jedan varoški rabadžija nije kazo koju, još se i smiju ispod sebe kako smo mi nagrajsali, a mi njim pravimo ranu. Kad su seljaci izašli s traktorima, koga ima bunit se u varoš onda su nas izvikivali kojikakim imenima, a i od tog bunta ništa. Kogod je dobio ko zna šta i kako od vlasti i naš bunt se sveo na plaćanje kazni što smo dotiravali traktore di njim nije misto. Jeto tako se sve naše seljačko završava. Doduše, ovi veliki su sasvim druga pripovijetka. Baš niki dan čitam kako se njima daju niki veliki povraćaji za ovo, za ono, za mašine, pa dobiju novaca od svakog svinčeta, svake krave pa za ovce skoro više neg što ovca vridi. A kad smo mi s desetak i manje jutara štogod dobili? Nikad. I kad prođe tu njevu niku kontrolu za koju moraš ostavit poso i desetak puta otić u varoš izgubit po dana ima kad ni ne dođeš na red. Dobiješ koju crkavicu za jedno podrug godine. Više si potrošio neg što si dobio pa mi mali to ni ne ištemo«. Šta kast? Ništa čovik, nevoljko moram priznat, nije slago. I tako će nam kandar bit dokle god šorovi i manja sela ne nestanu s lica zemlje. Mladež i onako neće ni da čuje za poso na njivi. Zemlju prodaju ovim novopečenim gazdama i pobignu u varoš jal u bili svit a od nas što hegucamo po avliji nikake hasne. Ajd, zbogom, čeljadi.

Rič po rič

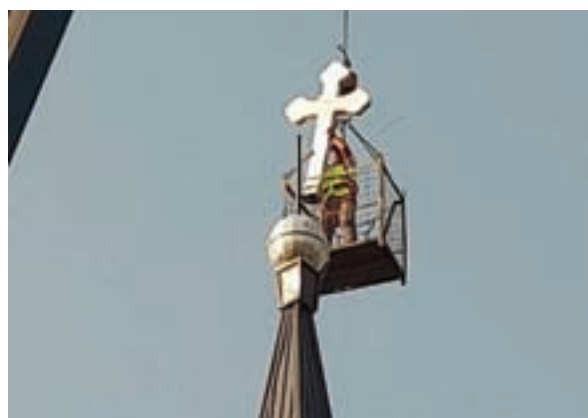
Vraćanje

Piše: Željko Šeremešić

Bome vratila se jesen, kiše; vratila se škula i šta sve još ni, no od niki dan vratili se i martini. Znete koji? Oni merišljavi, što b' rekli smrdljivi. Ispalo po onom »blaženo ti lito«. Evo čujem vraću se i baka Janja i druge. Otvara se kapija, čuje se graja. One već ko već u svojmu dvoru, svoje kuće, pravac stražnja soba. Šta ću, ja za njima. I ni tu bilo veliko namišćanja, divana, baka Janja onako još snoga počinje: »Čeljadi, spram prošle godine ova ko i bila dobra u čemugod. Jes da nas dragi Bog kaznio da budemo brez kiše al nam ni vratio one ,merišljave' martine. Ako ništa drugo. Kad ono ispalo tako da smo se rano poradovali. Od niki dan ko da j' kogod martine iz kalice pušćo. Nema di ji nema. Vratile se laste, rode a bome i martini. Di progledneš, oni tamo. Sam' još nisu izašli ko onaj naš glavni iz vlasti, znate već otkale. Mada mož bit da će i dotle doć ako već nisu«. Već mi za smi kako baka Tonka diže dva prsta kad oće štagod kazat. Objašnjava kako su na televizije ope vratili onu seriju od prija godinu dana i kako tu dragi Bog cigurno ni umišo svoje prste već je to kogod drugi namistio da tako bude. »Ne b' to bilo ni za čudit se da nam to ne vraću od prija vala pedest godina, pa svake godine iznova. Borimo se protiv Švaba, pobeđivamo. Ne ide mi u glavu šta to imamo gledat svake godine isponova«, baka Tonka će. Vidim strina Evča vrti glavom, pa će i ona: »Čeljadi moja, što protiv martina ne možemo nismo mi krivi. Pa vala ko može i smije protiv onog što j' dragi Bog stvorio. Ako j' on vratio martine i ove godine, vala zna zašto. A ta serija što opet pušćivu baš je lipo. Pa mi pobeđivamo. Triba dica da se uču kako se bori i pobeđiva. I zato nam je i danaske tako jer sam' pobeđivamo. I to svagdi i u svemu«. Svi slušu strina Evču, no bome kako vidim svi vrtu glavom, namišću marame i stežu je oko vrata. Baka Manda strilja pogledem pa počinje objašnjavat da j' strina Evča tribala bit političarka, kako kod nje može i ovako i na kraju onako kako joj paše. Za čas okrene ćurak. Jedanput država može sve napraviti a drugi put eto dragi Bog je tako tio. Baka Marica vidim naštudirala šta će kazat: »Eto, čula sam od moji kod kuće kako nam država puna nikaki novi čeljadi, kako kažu ,migranata'. Na sokaku se na nje potepat, ta puni ji putevi i šume. Ko će nje vratit. A pojavili se i Rusi. A najlipše za nepovirovat svi pobigli a bućelari im puni kako čujem. A kad sve potrošu šta će mo š njima? Komu ćemo je vratit?«. Ni završila, a baka Janja se uključiva pa pita strina Evču: »Kad već tako sve lipo znaš, kaži ti nama ko će cine vratit? Sve poskupilo do neba. Ko će vratit onu zemlju i kuće što su nam pozimali potli rata? Ako s' imo malo više, oma su ti apcigovali što bi po birtaški rekli a po naški oma su otimali. Eto obećali su, već sam zaboravila kade al biće da će bit što bi rekli ,na kukovo'. Tako ćemo i s cinama proć«. Vidim ope baka Janja gleda u mene, čeka da i ja štagod kažem. Mislim se najbolje da kažem ovako: »Ako j' Božja volja, onda će bit vraćanja, no ako j' štagod do vlasti, ondak bome u to nisam ciguran«.

U NEKOLIKO SLIKA

Novi križ u Tovariševu

Ovčiji paprikaš

Kada smo se u Beregu raspitivali što bi nam mogli skuhati za naš KuHaR tradicijskih *jila*, bez razmišljanja kazali su ovčiji paprikaš. A kada su pobrojali sve prigode u kojima se priprema, nije ni čudo što su ga stavili na vrh svojih tradicijskih *jila*. A svatovi, sprovodi, proštenje prigode su za koje se kuhao ovčiji paprikaš. Danas bi to već bilo teže, jer bi prije kuhanja prvo trebalo krenuti u potragu za ovčetinom. Nekada je to bilo puno lakše, jer je Bereg bio pun ovaca.

»U selu su postojala tri čobana, koji su čuvali seoske ovce. Od proljeća do početka zime. Na pašnjacima su bili torovi i u njih su se zatvarale ovce noću. Da bi se znalo čije su ovce, svaka je imala *rovaš* na uhu. Čobani s ovcama u selo su se vraćali tek *prid Božić*«, priča **Matija Gorjanac**.

U selu se, kako kaže Gorjanac, držala domaća ovca rase *cigaja*. Uglavnom se ovce nisu muzile, ali su se zato šišale, jer se vuna koristila u svakom kućanstvu.

»Vuna se prala, prela i poslije se koristila za pletenje, tkanje. Žene su to radile zimi«, kaže Gorjanac.

Danas je sve drugačije. Ovaca u selu skoro i da nema.

»Kada je propala seoska zadruga, sve je otišlo, pa i ovce. Sada ovčije meso kupujemo u mesnici«, kaže Gorjanac, kao da se pravda što ovčiji paprikaš koji nam je kuhao nije od bereške ovce.

Meso je možda drugačije, ali ga je Matija spremio na isti način kako se, na zidanom šporetu, nekada kuhao uoči Miholjdana bereškog proštenja.

»Miholjdan nije zapovjedni blagdan i mi ga slavimo prve nedjelje poslije. Ovčiji paprikaš

kuhao se dan ranije, u subotu navečer, a ovca se klala tog jutra. Obitelji su nekada bile brojne pa se paprikaš kuhao u velikim *laboškama*. Nas je bilo 12 u kući i kuhao se ovčiji paprikaš u *laboški* od 14 litara. Toliko je bila velika da je jedva stala na zidani šporet«, prisjeća se Gorjanac.

Umjesto na zidanom šporetu Gorjanac je za naš KuHaR ovčiji paprikaš pripremao na otvorenoj vatri u kotliću.

Sastojci:

- 3 kilograma ovčijeg mesa od rebara, vrata, karea i glave
- 1 kilogram luka
- sol
- 3 jušne žlice paprike
- voda

Priprema:

Rezani luk prvo se pirja na malo masti i malo vode. Prije toga ovčije meso izreže se na kockice, da bi se lakše skuhalo. U pirjani luk doda se meso, još malo pirja i na kraju se nalije vodom. Kada proključa, dodaje se sol i kasnije paprika. Kuha se dva sata, voda se dolijeva kada se ukuha pa se za ovaj recept ne može dati točna mjera vode. Ako se voda dolijeva, kasnije se mora voditi računa da se dolivena voda prije skidanja paprikaša s vatre dobro ukuha, najmanje pol sata kako se pri služenju paprikaša ne bi primijetilo da je dodavana kasnije.

Paprikaš se jede s kruhom, trgancima ili valjušcima.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

Dan rođenja bana Josipa Jelačića

– praznik hrvatske zajednice u Republici Srbiji
16. listopada 2022.

18 sati: sveta misa u crkvi sv. Jurja u Petrovaradinu

19 sati: prigodan kulturno-umjetnički program

Srdačno vas očekujemo!

